

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Housing First a jeho reflexe z pohledu sociálních
pracovníků v České republice**

Petra Benediktová

Plzeň 2023

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra sociologie

Studijní program Sociální práce

Studijní obor Sociální práce

Bakalářská práce

**Housing First a jeho reflexe z pohledu sociálních
pracovníků v České republice**

Petra Benediktová

Vedoucí práce:

Mgr. Alena Pařízková, Ph.D.

Katedra sociologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2023

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Plzeň, duben 2023

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. Aleně Pařízkové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce. Jsem velmi vděčná za všechny rady a poznatky, a také její trpělivost a pochopení. Tato práce by nevznikla bez ochotných respondentů, jimž děkuji za jejich čas a reflexi. Poděkování rozhodně směřuje také mé rodině, která mě podporovala v průběhu studia. Dále děkuji svým spolužačkám a spolužákům a všem kamarádům, díky kterým jsem měla možnost a chuť se posouvat dále.

Obsah

Úvod	1
1 Teoretická část	3
1.1 Bezdomovectví	3
1.2 Housing first	6
1.2.1 Historie Housing first	6
1.2.2 Cílová skupina	7
1.2.3 Základní principy Housing first	8
1.2.4 Úlohy týmů v Housing first projektech	9
1.2.5 Zavádění Housing first projektu do praxe	10
1.2.6 Rozdílnost dostupného bydlení	11
1.2.7 Kritika spojená s Housing first	12
1.3 Housing first v České republice	14
2 Metodologie	16
2.1 Technika sběru dat	17
2.2 Vzorek	17
2.3 Analýza dat	18
2.4 Etické aspekty výzkumu a reflexe	19
3 Praktická část	22
3.1 Zjištění	22
3.1.1 Vstup do praxe a její vnímání	22
3.1.2 Aspekty praxe v Housing first projektech	24
3.1.3 Spolupráce s klienty	25
3.1.4 Pozitivní vlivy na praxi	28
3.1.5 Reflexe Housing first projektu v širším kontextu	30
3.2 Interpretace výsledků výzkumu	33
Závěr	38
Seznam použité literatury a pramenů	41
Resumé	47
Přílohy	48
Příloha č. 1 - Osnova polostrukturovaného rozhovoru	48
Příloha č. 2 - Informovaný souhlas s účastí na výzkumu	50

Úvod

Bakalářská práce se věnuje tématu Housing first a to v prostředí České republiky. Housing first existuje jako program pro osoby bez domova, nebo v bytové nouzi. Byl vytvořen Samem Tsemberisem v 90. letech v New Yorku. V českém prostředí se tento program poprvé uskutečnil roku 2016 jakožto Rapid re-Housing pro rodiny s dětmi v městě Brno. Od konce roku 2018 bylo rozšíření Housing first projektů zapříčiněno výzvou Operačního programu Zaměstnanost č. 108, a vzniklo více než 10 projektů. Mnou oslovení respondenti tak převážně reflektovali svou praxi v projektech, které byly uskutečněny na základě této výzvy.

Housing first reaguje na společenský jev bezdomovectví, který má na osoby, kterého zažívají, negativní dopad. Housing first reaguje na hrozby bezdomovectví, ať už existenčního, tak existenciálního charakteru. Housing first obsahuje principy, které jsou uplatňovány ve spolupráci s klientem, a jsou odlišné od principů prostupného systému zabydlování osob bez domova (azylové domy, noclehárny). Tyto principy lze popsat jakožto nízkoprahové, mají ve srovnání menší požadavky na klienty projektů a základním prvním principem je bydlení jakožto lidské právo.

Cílem bakalářské práce je zjistit, jak je Housing first reflektován sociálními pracovníky, kteří jsou jeho součástí v českých Housing first projektech. A to obecně i v oblastech toho, co ovlivňuje jejich praxi, co je viděno jako výhoda a nevýhoda, a jaký je potenciál projektů.

K tématu a cíli bakalářské práce mě přivedla má zkušenost v Housing first projektu a to v rámci studentské praxe, která byla první z pěti, kterou jsem v rámci studia uskutečnila. Na základě této praxe jsem vyhledávala další informace o Housing first v ČR. Ovšem toto konkrétní zaměření není v odborné literatuře příliš zmapováno. Proto jsem se rozhodla pro exploraci v rámci této práce.

Text práce je členěn na teoretickou a empirickou část. V teoretické části se budu věnovat ukotvení bezdomovectví a jeho problematice. Následuje osvětlení Housing first programu, jaký je jeho původ, pro koho je určen, o co se opírá a jak funguje v praxi. Dále je uvedena rozdílnost Housing first oproti, v České republice běžnému, dostupnému bydlení. Poté jsou zaznamenány odborně adresované problémy v souvislosti s Housing first. Konec teoretické části se věnuje poznatkům o Housing first v českém prostředí.

V empirické části je uvedena metodologie, jak byl výzkum postaven. Následuje popis procesu analýzy výsledků výzkumu a jeho etičnost. Práce dále představuje hlavní zjištění výzkumu, tedy jak Housing first projekty byly reflektovány respondenty, jaká byla hlavní témata a co bylo reflektováno jako podstatné. V další části zavádím zjištění do kontextu s již známými poznatky a jsou tak vyhodnocovány výsledky výzkumu. V závěru shrnuji poznatky a rozvíjím téma politického vlivu na projekty.

1 Teoretická část

1.1 Bezdomovectví

Bezdomovectví je fenoménem, společenským jevem, procesem a samotnou tíživou sociální situací. V poslední dekádě se počet osob bez domova zvýšil ve všech zemích Evropské Unie, kromě Finska, které úspěšně implementovalo projekt Housing First (Lebeda et al. 2021). Nemít domov neznamena nutně nemít střechu nad hlavou, to je dokládáno i základní typologií ETHOS. Základní rozdělení na bez střechy, bez bytu, nejisté a nevyhovující bydlení poukazuje na to, že problém bezdomovectví není jednoznačný. Další rozdělení ETHOS, podle životní situace osob, poukazuje, že nebude jen jeden univerzální postup pomoci pro všechny (FEANTSA 2017). Univerzální ovšem je absence stability v této formě sociálního vyloučení, kdy jsou osoby v nebezpečí, bez materiálních zdrojů a s rozpadlými sociálními vazbami (Vágnerová et al. 2018).

Menší skupina osob vykazující zjevné bezdomovectví přespává na veřejných místech, nebo na místech neurčených k bydlení (squaty). Většinové skryté bezdomovectví se odehrává na ubytovnách, v azylových domech, či u příbuzných. Skryté bezdomovectví je často bránou k buď propadu na ulici, nebo návratu do běžného života (Hradecký in Vágnerová et al. 2018).

Jak uvádí Kliment a Dočekal (2016) příčinou bezdomovectví je kumulace více faktorů. Vnější faktory jsou strukturální, vycházejí z ekonomicko-politické situace země, lze je tak hledat v nastavení vzdělávacího systému, trhu práce a bydlení, a zabezpečení v chudobě. Do vnějších faktorů také lze zařadit nemoc a stáří. Vnitřní faktory zahrnují ztrátu zaměstnání a bydlení, zadluženost, narušení rodinných vazeb, duševní onemocnění, osobnostní charakteristiky a nadměrná konzumace alkoholu a drog. Ohrožující je nutný odchod z institucí jako jsou dětské domovy, vězení, nebo zdravotnické zařízení. Dalším faktorem je průběh dětství, které může ovlivnit budoucí kvalifikaci a volbu životního stylu (Vágnerová et al. 2018).

V současné době se osobám bez domova v českém prostředí poskytují služby ve čtyřech kategoriích a to nouzového a přechodného ubytování (noclehárny, azylové domy, domy na půl cesty, obecní ubytovny), nebytová podpora (nizkoprahová denní centra, distribuce jídla, terénní práce a zdravotní služby), prevence (dluhové poradenství a další podpůrné služby). Dalším z nástrojů je bytová podpora kam patří přístup Housing first a Housing-led, které nejen v ČR ale i v Evropě je marginální v porovnání s přístupem Bydlením až po přípravě (Nešporová a Holpuch 2020). Poskytované služby lze také rozdělit na základě stupně prevence. Primární prevence posiluje autonomii a seberozvoj jedince pro zabránění propadu na ulici. Sekundární prevence se zaměřuje na zastavení procesu sociálního vyloučení. Terciální prevence zmírňuje dopady bezdomovectví (Dočekal a Kliment 2016). Rozdělení sekundární a terciální prevence by bylo možné skrz optiku, že chronické bezdomovectví trvá déle než jeden rok (Vágnerová et al. 2018).

Bezdomovectví je problémem sociálním, kdy osoby nemohou užívat a uplatňovat svá práva v plném rozsahu. Výdaje na sociální služby a zabezpečení se týká ekonomické oblasti. Z pohledu zdravotnictví jsou osoby bez domova náchylnější na nemoci a mají menší šanci na dožití. Z humanitního hlediska dochází ve většinové společnosti ke konfrontaci se samotnou skutečností, že existují osoby s neuspokojenými základními potřebami a v ohrožení života (Dočekal a Kliment 2016).

Historicky dle Vašáta (2021) byli “předchůdci” bezdomovců tuláci a žebráci, kterým bylo lidově pomáháno. V 16. století už docházelo k uvěznění tuláků do předchůdců chudobinců a také následovala nucená práce v koloniích. Roku 1601 vešel v platnost Zákon o pomoci chudým, kdy odpovědnost začala nést jednotlivá města. Náhled na bezdomovectví a jeho rozšířenost se následně odvíjela od ekonomických situací a možnostech práce v industriální době. V 70. a 80. letech minulého století ve Spojených státech navýšení chudoby z důvodu ekonomické krize vyústilo dokonce i v protesty populace osob bez domova napříč americkými městy. Zvýšená sociální pomoc pak vymizela opět v 90. letech, kde v gesci jednotlivých měst nastala éra represí a sociální kontroly.

Na dnešním území České republiky před rokem 1989 (za minulého režimu) bezdomovectví nesmělo z ideologie existovat (Vašát 2021). Tehdy stále existovalo bezdomovectví, ale skryté, kdy případně osoby bez domova byly uvězněny, nebo byly převedeny do ústavů (Dočekal a Kliment 2016). Až po změně politického režimu se bezdomovectví více projevovala to obzvláště v metropolích, kde bylo více možností obživy (Lebeda et al. 2021). To dokládá také výzkum Vávry (in Dočekal a Kliment 2016), kdy v roce 1992 vidělo osoby bez domova 19% dotázaných, v roce 1995 pak 33% a roku 2001 zaznamenalo osoby bez domova 54% dotázaných.

Lidé bez domova se setkávají s předsudky od většinové společnosti, která brání jejich reintegraci (Dočekal a Kliment 2016). Obyvatelé České republiky jsou, v porovnání s ostatními evropskými zeměmi, nejméně ochotní dávat lidem bez domova peníze, a třetina zastává názor, že by se lidem bez domova ani nemělo pomáhat (Vašát 2021). V České republice se lidem bez domova přesto pomáhá, a to na lokální úrovni. Celkově ovšem Česká republika se snaží směřovat (skrz členství v Evropské unii) ke komplexnosti a stabilitě sociálních systémů a služeb (Lebeda et al. 2021).

V současné době se v České republice podle sčítání osob bez domova roku 2019 (Nešporová et al. 2019) nachází zhruba 23 830 osob bez domova, z toho 2 600 dětí. Necelá polovina přespávala převážně na ulici či po noclehárnách, přibližně třetina pobývala v azylových domech, ve zdravotnických zařízeních se nacházelo 2672 osob a ve věznicích 1500 osob. Tento počet nezahrnuje osoby v nestabilním nebo nevyhovujícím bydlení jako jsou neudržované ubytovny, přespávání u známých, holobyty, a sociálně vyloučené lokality. Tudíž lze předpokládat, že osob v bytové nouzi bude vyšší, dle zprávy o vyloučení z bydlení 2021 se v bytové nouzi (ohrožení ztrátou bydlení a vysokými náklady na bydlení) nachází 9 až 12% českých domácností (Klusáček et al. 2021).

1.2 Housing first

Housing first (Bydlení především) je modelem pomoci osobám bez domova a napomáhá k ukončování bezdomovectví. Klientům programu je nabízeno bydlení s podporou (Pleace 2017). V posledních letech získává Housing first více pozornosti, svým nastavením je v souladu s moderními trendy sociální práce jako je de-institucionalizace a de-centralizace služeb, individuální přístup ke klientům a normalizaci životních podmínek (Volker Busch-Geertsema 2013). Dostupné výzkumy dokazují, že Housing first je efektivní v ukončování bezdomovectví a to i osob, kteří zažívají tzv. chronické bezdomovectví (Pleace 2017). Postup programů Housing first je specifický v poskytování bydlení a následně nabízení podpory v řešení dalších oblastech, nejsou tak kladeny podmínky v oblasti dokazování připravenosti klienta na to samostatně bydlet (Pleace a Bretherton 2013).

1.2.1 Historie Housing first

Dle Pleace (2011) vznik Housing first byl reakcí na tzv. staircase model, který začal být využíván po počátku uzavírání dlouhodobých psychiatrických lůžek v 50. a 60. letech minulého století v USA. V 80. letech bylo pozorovatelné, že dochází k zaseknutí a vypadávání osob z tohoto modelu dostupných sociálních služeb.

Housing first program byl vyvinut psychologem Dr. Sam Tsemberisem roku 1992 v New Yorku pod organizací Pathways to Housing, inc. Tento původní program, který má svá specifika, označujeme jako Pathways Housing first (Padgett et al. 2015).

Roku 2007 byl Pathways Housing first zařazen do národního registru programů založených na důkazech spravovaný SAMHSA (úřad pro řešení zneužívání návykových látek a péči o duševní zdraví) pod americkým Ministerstvem zdravotnictví a sociálních služeb (Tsemberis 2020).

V období ekonomické krize roku 2007 a 2008 se soukromé a sociální bydlení stávalo nedostupným pro nízkopříjmové domácnosti, ve Spojených státech tak začalo docházet k

podpoře Housing first skrz poukázky pro skupiny znevýhodněných osob a v Evropském prostředí se začal měnit přístup k sociálnímu bydlení (Bullen a Baldry 2019).

Od roku 2010, když byl Housing first zakomponován v polovině plánů ukončování bezdomovectví ve Spojených státech (Woodhall-Melnik a Dunn 2016), začaly být strategie Housing first rozpoznávány Evropskou unií jako platné nástroje pro snižování bezdomovectví a první pilotní projekt běžel od roku 2011 do 2013. Nárůst popularity vedl k založení Housing first Europe Hub (uskupení vládních a nevládních organizací) roku 2016 na popud FEANTSA a Finské Y-Foundation (Revelli a Paidakaki 2022).

K rozšíření Housing first napomohly výzkumy prokazující jeho efektivitu a finanční úspornost oproti službám dostupného bydlení (Pleace 2017). Housing first se uplatňuje nyní ve více než stovce měst USA, rozšiřuje se také v Evropě a Austrálii (Tsemberis 2020).

1.2.2 Cílová skupina

Jednotnou cílovou skupinu v současném rozšíření Housing first projektů nelze určit, spolehlivě zůstává napříč zdroji cílová skupina osob bez domova s různými odchylkami. Původní program Pathways Housing first svou cílovou skupinu určuje jako dospělé osoby s duševním onemocněním zažívající chronické bezdomovectví, a zažívající další komplikace jako je užívání psychoaktivních látek, nebo zdravotní problémy (Tsemberis 2020).

MPSV (2019) uvádí mimo jiné osoby se zdravotními komplikacemi, duševním onemocněním, a závislostmi na návykových látkách, také osoby, které "propadávají" sociálními službami. Program uskutečněný mezi lety 2007 a 2009 v Budapešti svou cílovou skupinu měl osoby obývající konkrétní část lesa a zahrnoval také rodiny (Volker Busch-Geertsema 2013). Rozšíření o rodiny lze pozorovat také v českém prostředí, například Housing First CENTROM z. s. (2020) označil svou cílovou skupinu jako rodiny s dětmi v nestabilním bydlení přicházející z ubytoven.

1.2.3 Základní principy Housing first

Při představení základních principů Housing first se zde budu opírat o Evropskou příručku Bydlení především (2017), která uvádí celkem osm principů, přičemž první z nich je princip bydlení je lidským právem. Tento princip se zvláště opírá o Všeobecnou deklaraci lidských práv (1948), Organizace spojených národů v článku 25 (1). V této části se v deklaraci hovoří o právu na životní úroveň adekvátní k zdraví a well-being jedince a jeho rodiny a to v ohledu zajištění jídla, oblečení, bydlení, lékařské péče a nezbytných sociálních služeb.

Princip možnost volby a kontroly pro uživatele služeb, udává, že schopnost činit rozhodnutí o svém životě a naplňování svých potřeb, mají klienti. A je tak podporováno sebeurčení klientů.

Oddělení bydlení a podpory je principem, který v praxi znamená, že nutné opuštění bydlení klientem nepřerušuje spolupráci s týmem Housing first. A naopak při ukončení spolupráce klient nepřichází o bydlení. Zároveň není na klienta kladen požadavek změny chování nebo léčby, aby si mohl udržet bydlení.

Zaměření na zotavení je součástí procesu individuální a flexibilní spolupráce s klientem, kdy je podstatné, aby klienti měli možnost se zotavovat sami a tým je vede k tomu, aby mohli dělat volby vedoucí je k jejich lepšímu životu.

Housing first se také opírá o harm reduction, jakožto persuasivní přístup, který má vést ke snížení rizik s užíváním drog a alkoholu, aby byla získána kontrola nad jejich užíváním. V tomto principu je tak klient holisticky podporován v omezení konzumace, ale bez vynucování abstinence.

Aktivní zapojení bez donucení, je principem zajišťující asertivní komunikaci pro podpoření klienta v zapojení do pomoci, kterou potřebují.

Individuální plánování představuje v Housing first organizaci podpory a pomoci klientům dle jejich individuálních potřeb. Dochází tak k přizpůsobení služby, a škále pomoci, klientovým potřebám.

Osmým principem uvedeným v Evropské příručce Housing first (2017) je flexibilní podpora na tak dlouho, jak je potřeba. Příkladem principu v praxi může být nutná hospitalizace nebo nástup do výkonu trestu odnětí svobody na straně klienta, kdy pomoc týmu Housing first i v těchto případech setrvává. Smysl principu leží v nastavení podpory, kdy její intenzita se mění dle potřeb klientů.

Uvedené principy jsou zaměřené na evropské prostředí, můžeme nalézt odlišnosti v těchto principech a to jak v počtech, tak jejich samotné podstatě (Tsemberis 2020; Volker Busch-Geertsema 2013; Mental Health Commission of Canada a The Homelesshub 2014; Y-Foundation 2017). V původním Pathways Housing first nalezneme také princip "rozptýlené bydlení, nezávislé byty" nebo "úcty, vřelost a soucit se všemi klienty" (Tsemberis 2020). Dle příručky k Housing first MPSV (2019) je jedním z principů také "Housing first je určen pro nejohroženější osoby, které potřebují komplexní pomoc".

1.2.4 Úlohy týmů v Housing first projektech

Tým housing first se může skládat z týmu ACT (asertivní komunitní podpory) a týmu ICM (intenzivní case management).

Dle původního Pathways Housing first (Tsemberis 2020) je ACT multidisciplinárním týmem složený z odborníků poskytující zdravotnickou, psychosociální, a rehabilitační pomoc v dané lokalitě. V ACT týmu dochází ke sdílení poznatků, intenzivní a častou spolupráci s klienty v jejich přirozeném prostředí, a zajišťování pomoc v období krize. Součástí tohoto týmu může být mimo jiné psychiatr, praktický lékař, adiktolog, nebo specialista na duševní zdraví. Tým ACT není vždy využíván v evropských projektech, vzhledem k dostupné bezplatné zdravotnické péči, i tak ale může existence toho týmu napomoci k přesvědčení klienta k nástupu do léčby a v jejím pokračování (Pleace 2017).

Tým ICM je spojovníkem mezi klienty a pomocí či léčbou dalších služeb. Nabízí kontinuální podporu klientům v oblasti bydlení, jeho udržení a napomáhá k sociální integraci a to skrz pravidelné povinné schůzky, zpravidla v místě bydliště. Tým prověřuje životní podmínky klientů a jejich bytovou situaci, a nabízí jim v řešení problémů podporu a pomoc. Pracovníci se zajímají o vztahy se sousedy, poskytují asistenci při řešení bytových problémů, pomáhají s rozpočtem, podporují v samostatném životě, a nabízí podporu v sociální a komunitní integraci. Všechny služby jsou poskytovány flexibilně, dle individuálních potřeb a jsou nehodnotící (Pleace 2017). ICM tým je tvořen třemi základními aktéry a to vedoucím týmu, case manažery (sociální pracovníci, ošetřovatelé, specialisté na léčbu závislostí, pracovníci v sociálních službách se zkušenostmi, či peer pracovníci) a asistentem programu (Tsemberis 2020).

Konkrétní složení týmu by ovšem mělo vycházet z potřeb konkrétní cílové skupiny. V rámci užívaných metod lze uvést motivační rozhovory, kdy členové týmu vyjadřují empatii, podporují optimismus a vlastní hodnotu klienta, podporují růst skrz klientovo vzdor, a nabízí nadhled nad klientovými návyky. Zároveň se pracovníci vyhýbají v rozhovoru přímé konfrontaci (Tsemberis 2020).

1.2.5 Zavádění Housing first projektu do praxe

Před zahájením projektu Housing first je doporučována plánovací fáze, při které se záměr o vytvoření projektu komunikuje zúčastněným stranám. Dochází tak k jednání s lokálními politickými představiteli, dostupnými sociálními službami, či bytovými odbory. Také je zajišťováno financování, probíhá najímání pracovníků do projektu. Zajišťuje se bytový protokol, bytové jednotky k pronajmutí, a je vytvářen plán pro evaluaci projektu (Mental Health Commission of Canada a The Homelesshub 2014). Důležitou rolí je v tomto ohledu také sociální marketing, pro zamezení šíření falešných informací v komunitě, jelikož se můžeme setkat s postojem tzv. NIMBY, v překladu ne na mém dvorku, kdy místní obyvatelé odmítají uskutečnění ba i veřejně prospěšného projektu, jelikož může dojít ke snížení jejich životního komfortu (Pleace 2017).

Potenciální klienti jsou vyhledávání týmem Housing first, nebo jsou doporučovány jinými službami (Tsemberis 2020). Mapování osob dle MPSV příručky Housing first (2019) je ve 4 základních způsobech a to v depistáži, sčítání osob bez domova, sběru žádostí o bydlení a registračním týdnu, kdy dochází ke sběru informací o osobách v bytové nouzi skrz terénní dotazování a vytvořením dočasného kontaktního místa.

Při prvotním kontaktu s klientem je představen program Housing first, úlohy pracovníků v Housing first programu a další podpůrné služby. A jsou zjišťovány přání klienta (Tsemberis 2020). Také je podstatné informovat klienta o podmínkách programu, jako je nutnost spolupráce s podpůrným týmem v podobě pravidelných setkání jednou týdně (MPSV 2019).

Poskytnutí bydlení je vnímáno jako počáteční bod poskytování služby. Je zajišťováno bydlení ze soukromého nájemního sektoru, sociálního bytového fondu nebo je využívána možnost výstavby či nákupu nemovitostí. Bydlení je klientům napřed ukázáno, a pokud je to možné je nabídnuto více bytů ve více lokalitách, doprovázené vysvětlením finančních důsledků bydlení pro klienta (Pleace 2017).

Po finálním výběru bydlení klientem je naplánováno podepsání nájemní smlouvy a dalších nezbytných dokumentů, a klientům jsou vysvětleny jejich práva a povinnosti, které se pojí s užíváním bytu. Před nastěhováním jsou také mapovány klientovi příjmy a v případě potřeby jsou vyřizovány žádosti o dávky státní sociální podpory, či jiné. Dávku mimořádné okamžité pomoci, lze využít pro zajištění vybavení do bytu, ho obstarat skrz nábytkovou banku či sbírku (MPSV 2019).

1.2.6 Rozdílnost prostupného bydlení

Tzv. staircase model, který v Evropě známe jako prostupné sociální služby či prostupné bydlení, je postaven na filozofii morální zásluhy bydlení. Klienti přechází z života na ulici do nízkoprahového zařízení a následně do přechodného bydlení. Podpora a pomoc, poskytovány v rámci prostupných sociálních služeb, jsou řízeny poskytovateli. Klienti jsou hodnocení v

rámci připravenosti k bydlení a jsou na ně mnohdy kladeny podmínky ve formě nastoupení do léčby, omezení svého soukromí a svobody v rámci kontroly svého prostředí (O' Shaughnessy et al. 2021).

V prostupném bydlení tak lze narazit dle Pleace (2017) na tři hlavní problémy, a to zaseknutí v systému, způsobené nemožnosti splnění všech kroků klienty. Může nastat také vystěhování z přechodného nebo stálého bydlení z důvodu nedodržení některého z pravidel. Třetí problém je postaven na pochybnosti, že nastavená pravidla prostupného bydlení jsou tak přísná, až klienti mají být perfektními občany, místo běžnými.

Prostupné bydlení bylo založeno na myšlence, že z počátku mají klienti vysokou míru podpory, která postupně klesá. Prostupné bydlení se navíc liší v jednotlivých zemích v počtu kroků a jejich délce. V prvotních krocích se osoby ocitají v prostředí s málem soukromí a samostatnosti. Naučené dovednosti v kolektivních prostředích nejsou vždy přenositelné do běžného života. Prostupný systém bydlení vytváří sekundární trh s bydlení ve formě azylových domů, ubytoven, tréninkového bydlení. Ve Vídni například tento sekundární trh následně vytvářel "sekundární" bezdomovectví a rostly náklady na udržení tohoto trhu s bydlení mezi lety 2005 a 2011 (Ripka et al. 2016).

1.2.7 Kritika spojená s Housing first

Stejně jako mnoho dalších přístupů a služeb, se ani Housing first nevyhnul kritice a pochybám v odborných kruzích, některé z nich jsem se rozhodla zde uvést.

Překážkou v dosažení cíle Housing first (poskytnutí okamžitého bydlení) dle Bullena a Baldryho (2019) je nedostatek přístupu k bydlení a to i přechodovému. Tyto zpoždění v poskytnutí bydlení následně narušuje chod Housing first, kdy je omezená pomoc osobám bez domova. A projekty Housing first nejsou schopny vyřešit dlouhodobý systematický problém nedostatku bydlení.

Tvoření Housing first projektů s odlišnostmi oproti původnímu Pathways Housing first, také vyvolává pochybnosti. V Kanadě byl Housing first označen za klíčovou strategii pro řešení bezdomovectví a to napříč skupinami obyvatel. V tomto ohledu ovšem neexistují dostatečné výzkumné podklady, že Housing first je vhodný pro všechny diverzní skupiny s různými komplexními potřebami. Například omezené vědecké poznatky jsou v ohledu užívání Housing first principů v pomoci mladistvým a mladým dospělým, přičemž tato mezera může být napravena výzkumným zpracováním pilotních projektů v této oblasti. Je také zpochybňována účinnost Housing first v ohledu léčby závislostí a pomoci válečným veteránům (Woodhall-Melnik a Dunn 2016).

Při výzkumu Stadlera a Collinse (2021) s 21 respondenty v Kanadských Housing first programech byly objeveny nedostatky v systému přijímání a hodnocení klientů a v omezeném vzdělání pracovníků. Tento výzkum zaměřující se na hlavní princip bydlení jako lidského práva, odhalil také vnější faktor a to diskriminační přístup pronajímatelů. Interakce mezi personálem a klienty, klientská volba a odpovídající ubytování bylo dle výzkumu pozitivní. Ale například ukončování spolupráce bylo vyhodnocováno na základě schopnosti udržení bydlení klientem a část klientských voleb a nezávislosti byla omezena a pohybovala se tak v šedé zóně lidských práv.

Zpozorováno bylo také nepropojenost místních politik, kdy v období počátku uskutečňování Housing first v kanadském regionu se zároveň zavedly praktiky ve veřejném prostoru proti osobám bez domova. A kritika se obrací také na "neoliberální" agendu ve spojení Housing first, která dle některých může vést k rozšiřování soukromého trhu, konzumerismu sociálních služeb, "uskładňování" osob bez domova mimo veřejný prostor. Jako dalším možným problémem může být soustředění se na osoby chronicky bez domova, které následně může odvádět pozornost od systémového problému všední chudoby (Kohut a Patterson 2022).

1.3 Housing first v České republice

Prvním Housing first projektem v České republice byl brněnský Rapid Re-housing projekt financovaný fondy Evropské Unie. 96% rodin v bytové nouzi si udrželo bydlení s podporou po dobu jednoho roku. Evaluace prokázala snížení výskytu a délky bezdomovectví rodin i nižší riziko stresu, návštěv pohotovosti a hospitalizací, a vyšší životní spokojenost. Intervence neměla vliv na finanční stabilitu rodin, ale byla prokázána finanční efektivnost programu, dle analýzy celkově došlo k úspoře veřejných prostředků převyšující 1,5 mil. Kč. Evaluace vnesla také doporučení, a to zajištění přístupu k lokálnímu bytovému fondu, klíčovost spolupráce s úřadem práce, důležitost sousedských vztahů v projektu a stanovení komunikačních procesů v týmu, a nastavování kritérií přijetí dle potřeby nikoliv zásluhovosti (Ripka et al. 2018).

Housing first byl dále v České republice implementován skrz výzvu č. 108 OPZ. Vzniklo tak 13 projektů financovaných necelými 109 mil. Kč (MPSV 2021). Následně představím poznatky z dvou dostupných studií projektů, které byly touto výzvou podpořeny.

Dle případové studie o projektu v Jihlavě bylo v rámci projektu zabydleno 15 domácností, z toho čtyři bydlení opustily a jedna domácnost z vážných zdravotních důvodů ukončila spolupráci. Z počátku docházelo na straně veřejnosti k šíření falešných informací a odmítavému přístupu. Problematické bylo také nejasné pokračování projektu, jelikož se čekalo na pokračování výzvy a vzesly se obavy o dalším podpoření projektu ze strany politických zastupitelů, jelikož před další výzvou proběhly komunální volby. Dle studie došlo v Jihlavě k zavedení tzv. prioritizace v přidělování sociálních bytů, rozšíření poznatků a možných cest k řešení bytové nouze mezi zastupiteli města a úřadů (MPSV 2022b).

Projekt pod organizací Romodrom, o.p.s. trval 3 roky. V době šetření bylo podporováno 25 domácností. V průběhu projektu 10 domácností byt opustilo. Projekt se zaměřoval na osoby sociálně vyloučené, s důrazem na osoby romské menšiny. V průběhu projektu byl registrován nedostatek dostupných garsonek pro jednotlivce a větších bytů (3+1, 4+1) pro rodiny. V rámci projektu došlo k zabydlení rodiny do rodinného domu, vzhledem k početnosti rodiny.

Jako příklad dobré praxe bylo uvedeno oddělení správy bytů (tudíž i dluhů na nájmu) od podpůrného týmu, který byl o problémech případně informován. K udržení dobrých sousedských vztahů napomáhaly neformální setkání a budování vazby na klíčovou osobu v domě (MPSV 2022c).

Dle výzkumné zprávy MPSV, obce s pilotním projektem Housing first a zároveň dostupným systémem, reflektovaly, že z různých důvodů pro některé domácnosti by bylo dostupné bydlení vhodnější, jelikož prý potřebují přísnější režim. V některých obcích s dostupným bydlením byl dáván větší důraz na sociální práci jako nástroje dohledu a kontroly. (Mikulc a Glumbíková 2020) Můžeme narazit také na přání obcí o možnost volby přístupu sociálního bydlení. Dle obcí by se měl nastavit systém tak, aby si mohly zvolit přístup Housing ready (bydlení po přípravě, dostupné bydlení) nebo Housing first (Glumbíková et al. 2020).

Housing first projekty v České republice získaly možnost zažádat o další podporu v rámci výzvy OPZ+ Podpora sociálního bydlení. Ukončení fyzické realizace je stanovené na konec roku 2025 (MPSV ČR 2022). Podrobné výsledky všech projektů z předchozí výzvy OPZ Podpora programu Housing First (Bydlení především) nejsou dostupné, a tudíž nelze uvést jaká byla efektivita a průběh těchto projektů Housing first projektů v rámci České republiky.

2 Metodologie

Hlavní výzkumnou otázkou bakalářské práce je *“Jak sociální pracovníci reflektují svou praxi, její možnosti a limity v Housing first programech v České republice?”*.

K této hlavní výzkumné otázce jsem stanovila čtyři dílčí výzkumné otázky skrz dedukci:

1. *Co ovlivňuje praxi sociálního pracovníka v projektech Housing first?*
2. *V čem jsou spatřovány výhody a nevýhody projektů Housing first?*
3. *Jak celkově reflektuje pracovník / pracovnice svou praxi?*
4. *Jaký je potenciál projektů a jak ho lze zvýšit?*

Cílem výzkumu bylo získat informace o tom, jak se sociálním pracovníkům pracuje v projektech Housing first, jak vnímají svou práci a pozici, a kde vidí prostor pro zlepšení praxe.

Vzhledem k hlavní výzkumné otázce byl výzkum koncipován jako explorační případová studie. Případová studie je metodou výzkumu, které se využívá pro uchopení konkrétního procesu, programu, události či aktivity. Odrazuje tak do hloubky zkoumané téma. Stanovují se v rámci ní i hranice toho, co je či není součástí zkoumaného tématu, a podle toho je provedeno šetření (Chrastina 2019).

Explorace v rámci výzkumu se využívá pro prozkoumání nového či málo známého tématu. Výzkumník v tomto přístupu formuluje otázky na které chce získat odpověď. Explorativní výzkum je charakteristický flexibilitou a pokouší se navrhnout nové teorie a koncepty (Hendl 2005).

Tento metodologický přístup jsem zvolila na základě toho, že téma není v dostupné literatuře zmapované, převážně jsou dostupné informace zaměřující se na evaluaci jednotlivých projektů jako takových. Housing first přístup v České republice relativně nový. Jeho principy byly poprvé v České republice uplatněny v brněnském Rapid Re-Housing roku 2016. Roku

2018 došlo ke vzniku výzvy č. 108 v rámci Operačního programu Zaměstnanost, která chtěla podpořit pilotování Housing first, a tak se tento přístup mohl plošněji rozšířit (Platforma pro sociální bydlení, z.s. 2023). Tento výzkum má proto sloužit pro rozšíření informací o Housing first projektech v České republice.

2.1 Technika sběru dat

Vzhledem k širokosti tématu byl zvolen kvalitativní výzkum. Získávání dat bylo prováděno polostrukturovanými rozhovory. Polostrukturovaný rozhovor dovoluje klást otázky v reakci na informace, které byly reflektovány, případně nepokládat otázky, které už byly v průběhu zodpovězené (Toušek 2012). Tato flexibilita byla hlavním důvodem pro jeho zvolení.

Celkem 7 rozhovorů bylo uskutečněno online přes platformu Google Meet a respondenti byli tázáni individuálně. Rozhovory měly různou délku, nejkratší dvacet pět minut a nejdelší trval hodinu a třičtvrtě. Průměrně rozhovory trvaly jednu hodinu.

Na základě získaných znalostí z teoretické části práce a stanovených výzkumných otázek jsem formulovala osnovu rozhovoru (viz. příloha 1). V průběhu sběru dat jsem identifikovala potřebu dodat otázku o získaných schopnostech nebo dovednostech v Housing first projektech, jelikož ty byly právě jedním z respondentů reflektovány jako podstatné a v dalších rozhovorech se pracovníci k této otázce vyjadřovali také komplexněji.

2.2 Vzorek

Pro vzorkování jsem užila účelový výběr, který je založený na výběru respondentů, aby splňoval kritéria výzkumu (Toušek 2012). V případě této bakalářské práce bylo potřeba, aby se jednalo o sociální pracovníky se zkušeností s přímou prací v Housing first projektech.

V počátku projektu jsem vytvořila seznam Housing first projektů v České republice, který mi byl dostupný na počátku listopadu 2022 na oficiálních stránkách Ministerstva práce a sociálních věcí (2022a) a ověřovala jsem si ho na stránkách uvedených organizací. Jeden z

uvedených programů jsem odebrala kvůli nedostatku informací a následně jsem zpracovala zbývajících 12 projektů do excelové tabulky. Na stránkách dotyčných organizací jsem získala emailové adresy na vedení organizace a na konci listopadu 2022 jsem odeslala hromadný informativní email s prosbou o rozhovor 12 organizacím. Některé z nich mi odpověděly a uskutečnila jsem 3 rozhovory v prosinci 2022. Další vlnu rozhovorů jsem uskutečnila v březnu 2023, kdy jsem telefonicky kontaktovala organizace. Rozhodla jsem se v druhém kontaktování vynechat plzeňský Housing first pod organizací Ledovec, aby nemohlo dojít k případnému střetu zájmu, vzhledem k mé minulé praxi v tomto projektu na konci roku 2021. Respondenti a respondentky byli informováni o mém bakalářském projektu, souhlasili s nahráváním rozhovoru a ve většině případů měli dostupný předem také interview guide.

Všichni účastníci/účastnice výzkumu byli sociální pracovníci/pracovnice se zkušeností přímé podpory klientů v Housing first projektech. Širokost výběru byla podstatná pro důvěryhodnost výzkumu. Bylo uskutečněno 7 rozhovorů z různých Housing first projektů, což zaručuje, že jsem získala informace z různých krajů ČR, různým typem poskytovatele služeb, různým počtem zabydlených domácností a to v komerčních i městských bytech. Metoda snowballing se nabízela, ale nebyla využita, jelikož bych získala pouze další respondenty ze stejných projektů.

2.3 Analýza dat

Získané audio nahrávky jsem přepisovala bez užití pomoci třetích stran. Nevyužívala jsem žádný z placených softwarů pro kódování. Šla jsem cestou excelových tabulek, které mi zajišťují přehled úryvků rozhovoru a mohla jsem přiřazovat témata (kódy) a poznámky přehledně. Anonymizované přepisy rozhovorů jsem následně analyzovala skrz obsahovou analýzu, která je dovoluje kombinovat deduktivní a induktivní postup (Toušek 2012).

Kódování je procesem, při kterém se přiřazují indexy úryvkům, v mém případě z transkriptů rozhovorů, podle jejich významu (Toušek 2012). Kódování je součástí obsahové analýzy, která

reaguje na počet zastoupených významů v datech (Hendl 2005). Tím jsem se řídila také ve zjištěních a interpretaci výsledků, kdy pokud četnost nebyla dostatečná pro její generalizaci, pak jsem reflektovala, že se jednalo o jednoho respondenta, který dané téma uvedl jako důležité a v kontextu bylo podstatné ho uvést ve zjištěních.

První cyklus kódování probíhal deduktivně a sloužil pro stanovení zkoumaného tématu a vytvoření interview guide. V druhém cyklu jsem procházela jednotlivě transkripty rozhovorů a do excelové tabulky zapisovala zjištění, které byly rozděleny do 22 témat, přičemž jedno z nich bylo obecné, zaměřené na zajímavosti. Součástí druhého cyklu bylo zapsání atribučních dat jako je délka praxe, pracovní pozice, cílové skupiny projektu, náplň práce, pod jakou institucí je Housing first projekt uskutečňován a jak, následně kdo byli majitelé bytů v projektu. Ve třetím cyklu kódování jsem tvořila myšlenkovou mapu z poznatků v druhém cyklu. Hlavní témata vycházela z výzkumných otázek. Téma spokojenosti s prací a její reflexe obsahovalo očekávání od práce, vztah k projektu, schopnosti a dovednosti respondentů / respondentek, a práci s klienty. Vlivy na praxi jsem rozdělila na pozitivní a negativní, dále společenské vlivy, vliv týmu, politické a systémové vlivy. Třetím tématem byly výhody a nevýhody Housing first projektů a to pro pracovníky i klienty. Posledním tématem byl potenciál Housing first projektů, jehož součástí byly reflektované pomocné aspekty, vyjadřovaná přání pro změnu, a současné vnímání projektů v ČR. Celkem tak byly stanoveny čtyři témata s dohromady 14 podkategoriemi.

2.4 Etické aspekty výzkumu a reflexe

Uvedu mou pozicionalitu jakožto výzkumnice. Můj zájem o téma se zvýšil především poté, co jsem měla průběžnou praxi v projektu Housing first v druhém ročníku vysoké školy. Moje průběžná i současná pozice vůči tématu Housing first je pozitivní. V průběhu rozhovorů a analýzy mi to pomohlo k tomu vnímat a analyzovat překážky a možnosti projektů, na které jsem ve své pozici více citlivá. V analýze ani průběhu rozhovorů jsem se snažila nepředjímat problémy, nebo nepřenášet své zkušenosti z praxe do získaných dat. Abych tomuto zamezila, důsledněji jsem prováděla kódování a tvořila výstupy čistě ze získaných dat. Jako důkaz o

pravdivosti údajů prokládám zjištění přímými citacemi z rozhovorů, což zároveň slouží i jako prostor pro čtenářovo vlastní analýzu.

Z etického hlediska pro mě bylo podstatné zachovat anonymitu respondentů, aby nebylo možné vyvodit o kterého pracovníka se jedná i vzhledem k tomu, že byl dáván prostor pro názory obsahující kritiku a počet potenciálních respondentů se pohybuje v několika desítkách v celé České republice. Hlavní oporou pro etičnost výzkumu byl informovaný souhlas s nahráváním rozhovoru a tudíž i účastí na výzkumu (příloha č. 2). Tento dokument jsem zaslala většinou respondentům v emailové příloze před plánovaným termínem rozhovoru. Dokumenty jsem nezískávala od respondentů nazpět, ale na začátku každého rozhovoru jsem se ujistila, že s nahráváním souhlasí a mají dokument přístupný. Byla tak zajištěna dobrovolnost, a všichni respondenti byli poučeni o podmínkách účasti na výzkumu. V průběhu kódování jsem už jsem pracovala s rozhovory pod čísly, nikoliv jmény respondentů a pro potřeby textu uvádím respondenty pod názvy bylinek vyskytujících se v ČR, které jsem k nim náhodně přiřadila. V rámci zachování anonymity a kontinuity textu budu uvádět mužskou formu slova respondent a pracovník, ačkoliv ve výzkumu byli zastoupeni jak muži, tak ženy. Citace byly také převedeny do mužského rodu pro zamezení identifikace respondentů. Ve výpovědích gender nehrál roli. Genderové rozdělení v týmech Housing first bylo reflektováno bez ohledu na gender participantů.

Výzkum v rámci této bakalářské práce byl uskutečněn se záměrem přispět k tématu Housing first v České republice a zpracovat data, která by mohla sloužit pro zlepšení praxe Housing first projektů. Všichni respondenti vyjádřili zájem o výsledky bakalářské práce, což bude uskutečněno skrz email po jejím zveřejněním v databázi kvalifikačních prací.

Ráda bych refletovala tendenci respondentů v rozhovorech se raději nevyjadřovat k otázkám s politickým zabarvením. V rámci jednoho z uskutečněných rozhovorů došlo k úplnému odmítnutí odpovědi na otázku zaměřující se na možnosti změn v projektu, kdy se respondent započal odkazovat na ředitelství organizace. Rozpoznala jsem tak hranice respondenta, v čem je komfortní.

Původně bylo v plánu v rámci výzkumu uskutečnit celkem 8 rozhovorů v rámci výzkumu. Jeden z rozhovorů ovšem byl odmítnut, a byl plánovaný na konci období sběru dat a nezbyl čas ho nahradit. Tento potenciální respondent mi sdělil po připojení k online rozhovoru, že tak rozhodl poté, co konzultoval účast na výzkumu s vedením organizace. Interview guide měl respondent dostupný v tomto případě předem.

3 Praktická část

3.1 Zjištění

3.1.1 Vstup do praxe a její vnímání

Respondenti často pozitivně hodnotili ve své praxi flexibilní pracovní dobu, menší počet pravidel na poskytování služeb, a pestrost práce. Oceňované byly příjemné pocity vyvolané prací jako je vděčnost. V jednom z případů bylo respondentem reflektováno také vyšší finanční ohodnocení oproti dřívější práci v jiné službě ovšem pod stejnou organizací. Důležité pro pracovníky je také možnost sebevzdělávání nejen v rámci sociální práce. *“Měl jsem klientku, kterou jsem musel i edukovat v oblasti, já nevím v oblasti lidského těla, jak to funguje, protože tady to jakoby nedostala od rodičů a tak podobně, jakoby nevěděla. Takže to jsou jakoby situace, kdy i já si musím něco nastudovat. (...) Takže to je takové neustálé vzdělávání.”* (Respondent Kozlíček)

Nevýhodou bývá náročnost práce, je těžké oddělit práci a osobní život. Dalšími reflektovanými aspekty jedním respondentem byla terénní vlastnost služby a obavy o bezpečí.

To je i hodně osobnostním nastavením a když vám to prostě nesedne, tak to dělat nebudete, že jo. A taky je tam hodně požadavků jestli jde o tu terénost. (...) Že jako vlastně je to náročné pro ty pracovníky a i ta terénost, chodit k těm klientům třeba do lokality, která není úplně bezpečná, do bytů, být tam sám s tím klientem, jo. (...) Někdy je to i o tom, že se někam musí jít odpoledne, nebo pozdě večer, nebo tak. To si myslím, že není jako požadavek na ty pracovníky, to my se většinou nějak shodneme na to kdo to udělat. Ale třeba ta terénost bývá docela často, jako obava o svoji bezpečnost a takové věci, že to má větší, většinou požadavky na tohle, ten housing.

- Respondent Kontrybel

Všichni respondenti reflektovali, že i přes specifickou náročnost práce mají svou práci rádi, těší se do práce, oceňují velmi přátelskost v rámci týmu Housing first, kde se sociální pracovníci navzájem podporují a vycházející vstříc. Nikdo z respondentů neměl významná očekávání před nástupem do Housing first, o volné pozici se dozvěděli buď skrz známé, svou organizaci, nebo pomocí inzerátu. Následovalo u respondentů dohledávání si informací pomocí internetu, kterých ovšem nebylo příliš.

Když bylo tak nějak všechno zavřené, jsem se připravoval na státnice, tak jsem si už hledal práci a přišel jsem k Housingu prostě jako slepý k houslím. Našel jsem nabídku pozice klíčového sociálního pracovníka Housing first a nevěděl jsem co to znamená. Tak jsem si začal googlovat, začal jsem vlastně nějaké informace a dostal jsem se k brněnskému Housingu, který vlastně tady byl pilotní a koukal jsem na videa, které tam měli nasdílené na internetových stránkách (...) Tak mě to zaujalo natolik, že jsem odpověděl na inzerát a nějak to vyšlo. Že vlastně po škole jsem se sociální práci nechtěl moc věnovat, že jak nás to v té škole učili, tak mi to nedávalo třeba smysl, neviděl jsem za tím výsledky, ale jak jsem pak viděl ten Housing a jak to funguje v Brně, tak že opravdu něco děláte a má to okamžitý nějaký výsledek a to mi zaujalo a baví mi to vlastně ty tři roky.

- Respondent Kozlíček

Mezi získané schopnostmi a dovednostmi v rámci praxe patřilo u respondentů kreativní řešení problémů, pracování s tématem osobních a profesních hranic. *“(Housing first) otvírá téma hranic, protože tím, že v projektu Housing first ty hranice, nejsou pevně dána a skutečně si je vytváříte vy jako člověk s tím druhým člověkem, nebo s tou rodinou vždycky jako pokaždé jinak, tak je to opravdu o tom hlídání si hranic”* (Respondent Prvosenska). Dále sebereflexe, empatie spojená se schopností bezpodmínečně přijímat klienty a učení se naslouchat. Dochází také k rozšíření znalostí v oblasti sociální práce a zároveň zužitkování svých dosavadních znalostí, obzvláště v oblasti bydlení, a předávání jich klientům.

Přístup Housing first ovšem někdy vytvářel v pracovnících také morální dilemata a narážel na jejich osobní normy a hodnoty.

To je vlastně další morální dilema (práce na černo u klientů), které máme. (...) Na jednu stranu mi to štve a strašně rád bych jim zatopil pod kotlem, že vím, ať to nedělaj. Ale vím, že kdybych to udělal, tak tím nic nevyřeším, protože jsem tam v roli podpory. (...) Tak jsem to i řešil s úřadem práce a tam jsme došli k tomu, že je to systémové. To jestli nahlásím tam rodiny, kde pracují na černo, tak to nezmění systém, jo. A jenom se ublíží těm rodinám.

- Respondent Prvosenska

Pozitivně praxi v Housing first ovlivňují dle respondentů vzdělávací aktivity, ať už webináře, konference, meziprojektová spolupráce v rámci ČR i zahraničí, nebo účast na vzdělávacích kurzech, konkrétně byla uvedena krizová intervence a motivační rozhovory.

Určitě Housingová škola ve Slavonicích (odpověď na otázku co vám pomáhá). Což je podzimní škola Housing first, kam jedou vždycky noví zaměstnanci Housingu. (...) Když jsem tam byl já, tak tam byl vlastně jeden pracovník z Francie a jeden pracovník z Amsterdamu, takže nám tam jakoby říkali, jak funguje ta jejich organizace, jak s těma klientama pracují oni. Takže to určitě bylo taky velkej přínos.

- Respondent Jitrocel

3.1.2 Aspekty praxe v Housing first projektech

Náročnost práce se týkala převážně široké škály činností, kterým se sociální pracovník věnuje. Činnosti, které respondenti sdělovali byly z počátku projektu reklamní kampaň (PR projektu), přijímání žádostí od zájemců (vyplňování vstupních dotazníků). Dále intenzivní spolupráce s klientem, kdy se tvoří individuální plán záležitostí, které by rád klient vyřešil. Dochází k zabydlování klientů (potřeba stěhovat, připravit byt), pomoc v oblasti starosti o domácnost, vyřizování sociálních dávek a důchodů, doprovody na úřady, změny trvalého bydliště, převádění záloh na energie, obstarávání občanských průkazů a kartiček pojišťovny, síťování na zdravotnické a další služby, pomoc v právní oblasti. Dále běžnou součástí schůzek s klienty bývá také poskytnutí emoční podpory, poradenství, aktivizace klienta, vyplňování evaluačních dotazníků s klienty, komunikace v rámci sousedských vztahů. Na to navazuje

vyřizování administrativy, včetně měsíčních statistik. Mnohdy bývá součástí práce také edukace veřejnosti, politických představitelů, odborů, úřadů nebo například policistů v rámci komunitních setkání a kulatých stolů.

A řekl bych, že je to i na základě nějaký prezentace, že jo, navenek. Protože teda je to i v rámci nějaký povinný řekněme koncepce, nebo metodiky, tedy mít nějaký ty výstupy. Takže my jsme v průběhu těch dvou let dělali různé kulatý stoly pro zastupitele, prot politiky. Dělali jsme setkání sítě aktérů, takže ty sociální sítě, že jsme zvali zástupce těch organizací - charita, diakonie, různě a centrum a podobně. (...) Dochází k tomu osobnímu setkání, že víte kdo na druhý straně řekněme, že s někým mluvíte po telefonu, nebo si vyměňujete mail, tak je to jenom jméno, ale když toho člověka vidíte osobně a vidíte tam nějaký ty zkušenosti, nebo jo, protože my jsme to dělali.

Respondenti reflektovali projektové nastavení Housing first projektů, které vede k časové omezenosti projektů, neurčitosti jejich pokračování a pomoci klientům. Projektovost také zvyšuje administrativní zátěž, například v potřebě vyplňovat dotazníky pro EU. *A vyplňují nějaké formuláře z evropské unie a (klienti) těm formulářům jakoby nerozumí, takže by to musíme dělat s nima prostě. (Respondent Kontryhel).* Výhodou projektovosti je to, že se může specifikovat jak bude Housing first koncipován. Upravuje se například složení týmu, a celkově se reaguje na specifika regionu. Respondenti vyjadřovali přání o změnu projektovosti a ukotvení Housing first projektů, aby byla zajištěna kontinuita práce a podpora pro klienty na delší období.

3.1.3 Spolupráce s klienty

Při přesunutí na výhody a nevýhody projektu, tak pro klienta má účast v projektu podle respondentů jasnou velkou výhodu, což je získání běžného bydlení, na které by sám nedosáhl a s ním spojenou jistotu zázemí a bezpečí. S tím je spojená také nízkoprahovost projektu, kdy čím potřebnější klient, tím větší pravděpodobnost má, že bude pro projekt vybrán. Výhodou je mimo jiné terénní forma poskytování služeb a že se dá v rámci spolupráce pracovat na čemkoliv, co klienta tíží a nerozděluje se spolupráce do několika služeb. Navíc časová

flexibilita poskytování podpory vede k tomu, že se spolupráce maximálně přizpůsobí potřebám klienta. Reflektována byla také destigmatizace, kdy ubytovaný klient se zbavuje stigmatu spojeného s bezdomovectvím.

Tak myslím si, že pro klienty je to takové ta nízkoprahovost rozhodně, možná nějaká jakoby je to prostě ti klienti díky tomu vlastně získají rychle bydlení a nějakou jistotu, nějaké zázemí, toho pracovníka mají dejme tomu k sobě. (...) A výhodou pro ně je to, že opravdu tam nejsou žádné velké nároky a že naopak se tam zaměřujeme na ty lidi, kteří jsou nejvíc potřební. (...) A samozřejmě je tam, je tam prostě neblokuji ani nějaké dluhy, nějaké prostě třeba závislosti a tak. Ani třeba to, že nemaj dávky, nebo nemaj prostě občanku, jo. (...) I časová flexibilita i jakoby jak často ty schůzky probíhají. Ty schůzky v domácím prostředí že jo a hodně široký takový rozptyl těch zakázek. Že to není bydlení, ale je to všechno kolem toho, ze začátku je to hlavně to bydlení, ale že pracovníci v housingu mají většinou velký jako rozptyl toho, na čem pracují a s čím mohou tomu člověku pomoci. Ten člověk nemusí obcházet jednu službu aby mu pomohla s dávkama, druhou službu aby mu třeba pomohla já nevím s kontaktem s rodinou a další službu, aby mu pomohla se sepsáním něčeho k exekutorovi.

- Respondent Kontryhel

Nevýhodou pro klienty je samota vyvolaná přechodem z tradičních služeb azylových domů a nocleháren či bezdomovectvím, které se vyznačuje vyšším sociálním kontaktem. Dochází ke zmatení při ukončování spolupráce a navázání klienta na běžné sociální služby, jelikož typ spolupráce se liší a tak si klient musí osvojit například docházení do služeb, namísto docházení pracovníků za nimi. V jednom případě také byla reflektována potřeba klientů zařídit si ročně prodloužení nájemní smlouvy v rámci městských bytů, což je administrativně a časově náročné, případě je to zátěží i pro pracovníky, kteří je doprovázejí. A v druhém případě zas, že byty nejsou příliš zařízené a tak bydlení v nich nemusí být pro klienty příjemné. *“Že prostě ten člověk jako vy ho vezmete, strčíte ho do bytu, ale tam třeba je jenom jedna židle, jeden stůl, jeden gauč, jedna postel a polička. A teďka je to furt svým způsobem holobyt, takže to taky třeba není nějaká výhra.”* (Respondent Smetanka) Klienti mnohdy také nemají na výběr z několika bytů, takže je omezená volba bydlení, tomu se bude práce věnovat

více níže. Výhodou i nevýhodou pro klienty může být také hlubší navázání vztahu s pracovníky.

Při práci s klienty respondenti reflektovali problémy v sousedských vztazích s klienty a klientské dluhy na nájmu. Respondenti vyjadřovali, že občas přichází pocity frustrace ze spolupráce, jelikož klienti ztrácí vůli k tomu pokračovat v řešení svých problémů, a může to vést až k nespolečnosti a přerušení kontaktu ze strany klientů. Schůzky s klienty mohou přesáhnout svou podstatou až do terapeutických setkání.

Tam je hodně těžké to, že se s nimi na něčem domlouváte, snažíte se o nějakou tu spolupráci a tak jako v běžném životě, kdybyste to řešila vy, tak si řeknete jo, musím udělat toto, toto, toto. Ale v tomto smyslu je hodně těžké že prostě ani z předešlé praxe jsem na to nebyl zvyklý. Že se prostě na něčem domluvíte a jako ten klient není třeba schopný dojít a pořešit. Že opravdu některé ty klienty musíte doprovázet od A až do Z. Opravdu individuálně pracovat s nimi, protože nejsou schopni plnit jakoby větší úkoly, jo.

- Respondent Štovic

Někteří z respondentů také reflektovali specifčnost cílové skupiny rodin v rámci Housing first projektů. S tou přímou prací reflektovali jako složitější, než jinými cílovými skupinami.

Určitě, ale přece jenom v rámci prvního roku zabydlení úplně neukončujeme tu spolupráci (smích) protože to asi v tom Housing first jsou většinou ty lidi tak nastavení, že spíš tu spolupráci chtějí, než nechtějí. Ale byly nějaké rodiny, hlavně ty rodiny. Protože rodiny jsou velký nějaký systémy, který mají svou dynamiku a oni si nějak věci řeší spolu. Často do toho pracovníka nechtěj pouštět. Takže hlavně ty rodiny třeba, v těchto případech to bylo třeba to ukončení, že oni chtěli, aby jsme je ukončili, že už stačila spolupráce, a že už teďka budou chodit na nějaké poradenství.

- Respondent Kontrybel

3.1.4 Pozitivní vlivy na praxi

Velkým tématem byl také tým Housing first. Kdy si pracovníci pochvalovali podporu, kterou od spolupracovníků získávají a to jak odbornou, týkající se praxe, tak emoční a morální. Pracovníci byli vděční za možnost střídání pracovníků u klientů, ať už z důvodu pracovníkově frustrace ze spolupráce, nebo lepší znalosti v oblasti, které se klient chce věnovat. To, co ovšem respondenti vnímají jako základ dobrého týmu je nastavení pracovníků na principy Housing first a souhře na osobní rovině. Reflektována také byla výhoda genderové vyváženosti v rámci spolupráce s jedním klientem.

Dalo, v dalším projektu, který teď probíhá jsme se bavili, že bychom se snažili býti v té rodině dva. (...) Ty lidi mají povědomí že je nás víc, znají nás, ale prostě jsme to měli rozděleno. (...) Že kolegyně může pomoci ze strany mateřství, péče o děti, já zase mohu pomoci ze stran jiných. A já jsem toho názoru a i my, že by to mohlo mít větší efekt, když tam budeme od začátku dva.

- Respondent Prvosenka

Pozitivním přínosem podle respondentů je také existence nábytkové banky ve městě. Doprovodnými prvky, které jsou pozitivní na praxi je také realitní makléř v projektu, bytový specialista, psycholog / terapeut, peer pracovníci, také vlastní dodávka projektu pro převoz věcí a nasmlouvání hodinových manželů pro opravy v bytech. V samotné praxi respondentů vnímají jako podstatné uchování významných momentů pro klienty, pro podpoření jejich pokroku.

Třeba jsem byl s klientkou na úřadě a vytiskl jsem jí fotky její kočky a jak jsme si ty fotky prostě prohlíželi jo, tak se tam strašně nad tím rozplývala, jak je ta kočka krásná, jak jí má ráda. (...) Ona má kočku už tři roky, já jsem jí tu kočku fotil postupně vždycky, když mě požádala vyfotit mi ju, tak jsem jí vyfotil. (smích) (...) A teď jsme se tam rozplývali nad tou kočkou oba dva, takže, takže takhle nějaké osobnější momenty s těmi klienty, kdy nejde opravdu o nějaké řešení, že nemá peníze, nebo že má problémy s nedoplatky za elektřinu, ale takové to bližší

nastavení, kdy si prostě povídáme, uděláme nějakou hezkou chvíli sdílení fakt jako příjemných věcí.

- Respondent Kontrybel

Nečekaným zjištěním byla existence MPSV poradců pro Housing first projekty v ČR, kteří poskytují většinou metodickou podporu týmu. Pokud tento poradce byl v průběhu rozhovoru zmíněn, pak se respondenti vyjadřovali většinou pozitivně s ohledem na to, že probíhal přímý kontakt s týmem, až na výjimku.

R: Jo, my máme, nebo každý ten Housing projekt má svého konzultanta na MPSV, takže tam jako ta spolupráce je úzká, tam spolupracujeme, ale to má na starosti pan ředitel, ten s nima spolupracuje, konzultuje. Takže ta spolupráce tam jako je s nimi.

T: Hm, ale není to vlastně na nějaký pravidelný bázi? Nebo?

R: Jak říkám má to na starosti pan ředitel, takže nevím, jestli spolu jednaj týdně, měsíčně, to nevím, jo.

- Respondent Plicník

Velkým přáním, které by pozitivně ovlivnilo praxi, bylo také schválení zákona o sociálním bydlení. Další oblast, která by pozitivně ovlivnila projekty Housing first je zvýšení propagace metody Housing first - utvořit prostor pro příklady dobré praxe, širší přijetí principu, že bydlení je právem. Dalšími pozitivními vlivy by bylo dle respondentů navýšení personálu Housing first, rozšíření spolupráce mezi projekty a sdílení zkušeností, výuka o přístupu Housing first na vysokých školách.

Určitě další změnou by bylo mít nějaké vlastní byty, mít svůj vlastní bytový fond, který bychom dostali od města, nebo od nějakých pronajímatelů a bylo by to doopravdy třeba nějakých dvacet bytů, které bychom měli hezky katalogově vyfocené. Mohli bychom přijít za klientem a řekli tak kliente, teď si vyber který se ti líbí a kam chceš. To by bylo hodně pěkné.

- Respondent Kozlíček

3.1.5 Reflexe Housing first projektu v širším kontextu

Housing first je dle výpovědí respondentů ovlivňován vnímáním veřejnosti, jejím nastavením, které bývá založeno na zásluhovosti a předsudcích, může vést tak ke šíření falešných zpráv znevažující Housing first, což zvyšuje potřebu propagace Housing first a jeho pozitivní přijetí většinovou společností.

Ve výhodách pro společnost respondenti vycházeli z jim známým studiím se kterými se seznámili v rámci své praxe (například finanční efektivita Housing first). Na zkušenostech založené výhody uváděli snížení osob bez domova trávící čas ve veřejném prostranství a resocializace klientů. Problémy, a tudíž nevýhodou pro část společnosti (která přijde do přímého kontaktu s klienty Housing first), byly dle respondentů sousedské vztahy, spory a nedorozumění.

Snažíme se vysvětlit i jak to chodí v těch nájemních bytech, že jsou tam určitá pravidla i vzhledem k těm sousedům, že po 22 se nemá hulákat, dělat nějaká párty, že se musí nějakým způsobem fungovat s těma sousedama, tak to taky dělá velkej problém. Protože v těch ubytovnách, nebo u těch příbuznejch ve vyloučených lokalitách tam je to vlastně jedno že jo. Tam hulákají všichni, tak proč bych nebulákal já. (...) Protože pak jakmile si začnou ti sousedé stěžovat, tak je fakt jako těžký je nějak přesvědčit o tom, že ten klient o tom neví, že to tak nemá dělat.(...) Že pak bohužel v tom případě jsou ze strany pronajímatelů ukončovány ty smlouvy protože. Nebo neprodloužený, protože prostě ten majitel tam chce mít klid, to je taky téma.

- Respondent Plicník

Mimo předsudků ve společnosti má negativní vliv v oblasti pomoci osobám bez domova podle respondentů na praxi také dávkový systém, kdy například nedochází k uznávání dávek mimořádné okamžité pomoci, nebo v potřebné výši. To může být i případem u klientů Housing first projektů.

Když to řeknu až do státní roviny, tak lidi co se nedostanou do housingu, hlavně jednotlivci, kteří se nedostanou do housingu, tak nemají šanci, nebo taky záleží na jednotlivých pracovištích taky. Získat mimořádnou okamžitou pomoc v té výši, kterou by potřebovali třeba na ubrazení kauce, nebo provize. Tady v (název města) jsou na to dost striktní, takže když máme klienty, kteří do Housingu nespádnou, nebo nemají tak vysokou potřebnost, tak je samozřejmě neposíláme pryč, ale snažíme se s nima pracovat mimo projekt. A jako nevíme kde s nima jakoby žádat o tu pomoc na tu kauci.

- Respondent Jitrocel

Reflektována byla také zkosnatělost sociální práce v ČR, kdy vysokoprahovost komplikuje navázání klienta Housing first na další sociální služby. Problém, který respondenti reflektovali jako obecný, i tím pádem ovlivňující Housing first projekt, byl nízký počet sociálních pracovníků v ČR.

Respondenti reflektovali také spolupráci s městem, kde se jejich Housing first uskutečňoval. Bylo reflektováno, že je výhodnější pro projekt, když získá městské byty, jelikož mají nižší nájem než na komerčním trhu. Získání městských bytů ovlivňuje politická vůle a vztah představitelů města k Housing first projektu. Dalším faktorem je velikost bytového fondu města, ovlivňuje pak kolik bytů je ochotno poskytnout, pokud nějaké má. V městských bytech k tomuto nedocházelo, jeden z respondentů ovšem upozorňoval na to, že jakmile byly byty navázané na projektovou spolupráci, pak se klient při ukončování spolupráce musel přestěhovat do jiného bytu. U soukromých bytů mohlo docházet k tomu, že majitel odmítl prodloužit nájemní smlouvu a tak muselo dojít k přestěhování klienta. Odbor spravující městské byty i majitelé komerčního bydlení ovšem mohou mít podle respondentů své požadavky na to, kdo by měl být v bytě ubytovaný, což omezuje výběr toho, kdo se může stát klientem Housing first. Jako důležitá byla respondentem reflektována potřeba hlídat také v jaké lokalitě se byty nacházejí, je potřeba odmítat byty v sociálně vyloučených lokalitách, kde by mohlo dojít ke zkomplikování spolupráce s klientem.

No, tak problém u nás třeba v (název města) konkrétně, že město nemá svůj bytový fond, proto vlastně ten program Housing first se dělá ve spolupráci se soukromými vlastníky. Což to je ta největší překážka bych řekl, jo (...) Navíc to jsou i různě lidi (majitelé komerčních bytů) z celých republiky, takže jako vycytat někoho, kdo by chtěl jít do spolupráce do tady toho projektu, je prostě obtížný. Protože naráží to na to, že oni tady mají ty byty za účelem nějaký zisk, nebo komerčního využití, zatímco kritéria toho projektu Housing first jsou právě nasazený tak, aby to bylo realizovatelný pro ty nízkopříjmový lidi. (...) A takový tyhle věci, takže ne všichni ti majitelé na tu spolupráci kývnou. Protože prostě řeknou my nejsme charita, abysme tady dávali nějakým bezdomovcům byty.

- Respondent Smetanka

V otázkách potenciálu a budoucnosti Housing first projektů v ČR byli respondenti optimističtí, těší je rozšiřování počtu projektů v ČR a zvýšený zájem o jejich uskutečnění v regionech. Není ovšem respondenty očekávaný přílišný rozmach, nebo určitá revoluce v poskytování sociální práce v ČR, spíše její rozšíření.

Takže já si myslím, že je to super že tady projekt je v České republice, myslím si, že je funkční. Myslím si, že každý město se to snaží udělat nejlíp jak může, protože je to samozřejmě občas náročný i s těma městským bytama.

- Respondent Jitrocel

3.2 Interpretace výsledků výzkumu

Klienti Housing first se oprošťují od bezdomovectví, mizí tak základní znaky bezdomovectví jako je nestabilita, nebezpečí a absence materiálních zdrojů (Vágnerová et al. 2018) i podle sociálních pracovníků. Sociální vazby dle výpovědí respondentů nelze označit za zlepšené, jelikož se jim klienti svěřují s pocity samoty.

Předsudky společnosti (Dočekal a Kliment 2016) (Vašát 2021) vůči osobám bez domova přetrvávají dle respondentů i po zabydlení klientů Housing first. To umocňuje fenomén tzv. NIMBY (ne na mém dvorku) (Pleace 2017). S tím se setkal také Jihlavský projekt, kdy před zaváděním Housing first se šířily falešné zprávy o projektu (MPSV 2022b). V některých případech lze pochopit postoj veřejnosti, například, pokud se setkávají s ničením společných bytových prostor. V jiných případech je odsuzování vyvoláno dle respondentů z důvodu obav a pocitu nespravedlnosti, vycházející z principu zásluhovosti. To komplikuje spolupráci s klienty a průběh projektu. A zároveň jsou vyšší požadavky na propagaci a sociální marketing.

Problém s diferenciací cílových skupin Housing first, v oblasti nejisté efektivnosti (Woodhall-Melnik a Dunn 2016) nelze nyní jednoznačně adresovat. Respondenty ovšem byla reflektována komplikovaná spolupráce s cílovou skupinou rodiny. Respondent podal vysvětlení, že rodiny jsou určitým systémem samy o sobě a tak není vždy z jejich strany zájem o to, do tohoto systému pouštět třetí stranu. Což souhlasilo s pohledem dalšího z respondentů, který komplikovanost spolupráce s rodinami také reflektoval.

Pracovníkům vyvstávají morální dilemata nejspíše z principů “Možnost volby a kontroly pro uživatele” a “Aktivní zapojení bez donucení”, ty říkají, že pracovník není zodpovědný za finální rozhodnutí klienta (Pleace 2017). Pracovník se tak musí vyrovnat s nepříjemnými situacemi, nebo aktivitami klientů, které sám by nepodpořil.

Náročnost práce vychází také z principů Housing first - “Zaměření na zotavení” a “Individuální plánování”, které dává požadavky na individuální a flexibilní spolupráci (Pleace

2017). Je nabízená komplexní podpora, což je velkou výhodou pro klienta, jelikož není tříštěná spolupráce, ale na pracovníky je tak stavěný předpoklad, že zvládnou řešit všechny zakázky klienta.

Zajímavé je, že právě určitá pestrost práce je vnímána pracovníky pozitivně, práce je mnohdy baví i v pokračujících projektech, to i díky průběžnému vzdělávání (v oblasti sociální práce i mimo ní). To, že Housing first nebyl pro nikoho z respondentů známý před nástupem lze vysvětlovat malou informovaností o inovativních přístupech sociální práce v českém prostředí. Respondenti ovšem reflektovali, že právě inovativnost pro ně byla lákavá. Což nabízí prostor pro úvahy nad tím, jestli právě zavádění a rozšiřování inovativních přístupů by zajistily větší zájem o obor sociální práce.

V českém prostředí dle popisu respondentů existují týmy Housing first v základu jako ICM (intenzivní case management) týmy, které jsou v případě potřeby rozšiřovány například o psychology / psychoterapeuty, nebo další užitečné nasmlouvané pracovníky, jako jsou hodinoví manželé. Potřeba odborníka na psychické zdraví byla vyjadřována i v souvislosti s charakterem schůzek s klienty, jelikož přesahovali do terapeutického. Charakter týmů by bylo vhodnější popsat jako kombinaci ICM a ACT týmů (Pleace 2017). Respondenti reflektovali výhodu mít tým multidisciplinární, nebo minimálně mít kontakty na další profesionály, kteří nechovají předsudky vůči cílové skupině Housing first. Tým byl dále respondenty reflektován pozitivně, a to díky podpoře a empaticnosti v týmu a podobné smýšlení spojené s přijetím principů Housing first.

Tématem bylo také nastavení Housing first jakožto projektů. To nabízí flexibilitu v nastavení podpory, personálního zajištění a přizpůsobení projektu specifickým regionu. To že se jedná o projekty ovšem je i znejišťující vzhledem k tomu, že pak není zajištěna kontinuita práce. Sociální pracovníci mohou s koncem projektu tak být v situaci, kdy bude potřeba si zajistit jiné zaměstnání. A zároveň není pak do budoucna zajištěná nízkoprahová práce s klienty podle principů Housing first, na které se aklimatizovali.

Teoretický popis činností v rámci Housing first projektů (Mental Health Commission of Canada a The Homelesshub 2014), (Pleace 2017) souhlasí s tím jak je popisovali dle své praxe respondenti. Jednání s politickými představiteli se ovšem i podle zadání výzvy č. 108 MPSV se netýká pouze na počátku projektu, jak je to uvedeno v Canadian Housing first toolkit (2014), ale má být jeho součástí kontinuálně.

V rámci přílohy č.1 projektové výzvy č. 108 Operačního programu Zaměstnanosti (MPSV 2018a) je vyjadřován požadavek na realizátory projektu, aby vyvíjeli snahy o udržitelnost, pokračování a rozšiřování programu. Je uvedeno, že jeden projekt Housing first nedokáže vyřešit bytovou nouzi potřebných v dané lokalitě. Ovšem v dalším popisu činností má být součástí realizace provádění monitoringu bytové nouze v regionu, získané informace také interpretovat a zveřejňovat. Dalšími požadavky je ovlivňování bytové politiky samosprávy, a střednědobého plánování v sociálních službách pro zajištění kapacit pro podporu osob v bytové nouzi. Jedná se tak o přenášení části odpovědnosti za zlepšování bytové nouze na realizátory a sociální pracovníky v projektech. Jak ovšem uvádí Bullen a Baldry (2019) projekty Housing first nejsou schopny vyřešit systematický problém nedostatku bydlení. Respondenty byl dále také zmiňován jako negativní faktor zvyšování cen nájmu a energií v České republice (Cieslar 2022). Respondenti potvrdili, že bytová situace a nedostatečný přístup k bydlení (Bullen a Baldry 2019) bývá komplikací v zabydlování, když v lokalitě není dostatek volných bytů.

Využívání například dávky mimořádné okamžité pomoci, která je doporučována v rámci projektů Housing first (MPSV 2019) bylo také v rozhovorech reflektováno, ale v tom smyslu, že je to nástroj, který není snadné využít. Zároveň pro projekt Housing first je zásadní existence příspěvku a doplatku na bydlení. Bez těchto sociálních dávek by bylo potřeba alokovat finance jinde pro placení nájmu klienty, kteří v průvodních měsících se ukotvují v nové sociální situaci, a ne vždy jsou hned schopni pracovat, pokud jim to zdravotní stav dovoluje.

Problémy s procesovým přijímáním a hodnocení klientů v projektech Housing first (Stadler a Collins 2021) nebyly adresovány respondenty, ovšem z výzkumu vychází najevo, že politické otázky a situace ovlivňují projekty Housing first v České republice. Politická otázka byla reflektována také například ve zprávě z Jihlavského projektu, kde byla nejistota o budoucnosti projektu z důvodu čekání na novou výzvu a také nejasného postavení se k Housing first ze strany politických zastupitelů (MPSV 2022b). V tomto kontextu bych ráda představila výstupy Jana Váněho, který zkoumal politické vlivy na zavádění sociálního bydlení s prvky Housing first v Plzni.

Váně (2020) uvádí, že existovalo odlišné vnímání toho, na základě čeho, by se měla poskytovat pomoc osobám bez domova. Ačkoliv odbor sociálních služeb vyjadřoval, že by měla být pomoc poskytována na základě potřeby, tak dle odboru bytového by tak mělo být na základě zásluh. V praxi zájemci o sociálního bydlení procházeli třístupňovým procesem, kdy dokazovali svou obtížnou situaci, následovalo posouzení situace, byla tak ověřována potřeba, a závěrem byla žádost o bydlení. Tato žádost byla znovu posuzována optikou zásluhovosti bytovým odborem. Pro sociální bydlení pod odborem sociálních služeb byly vyčleněny byty od bytového odboru ale nebylo předem známo konečné číslo bytů které budou poskytnuty a kdy budou dostupné pro klienty. Zvláštní jsou vztahové vlivy, kdy političtí představitelé se obávají, že ztratí podporu veřejnosti, pokud budou podporovat osoby bez principu zásluhovosti. Dalším aktérem jsou neziskové organizace, které jsou financovány městskými prostředky, mají nedůvěru vůči odborům města. A zároveň některé neziskové organizace mají navázané vztahy s odbory takové, že mohou podpořit výběr konkrétního člověka pro získání sociálního bydlení.

Respondenti vyjadřovali potřebu upravovat projekt dle regionu, s ohledem také na možnost spolupráce s městem pro získání pro klienty výhodnějších městských bytů. Městské byty navíc mají tu výhodu, že pobyt klienta v nájemním bydlení nebude ovlivněno případnou změnou názoru na poskytnutí komerčního bytu pro Housing first na straně jeho majitele. Problémy se zajištěním bydlení pro klienty bylo reflektováno respondentem také v přání, aby projekt měl už před začátkem svůj vlastní bytový fond, ze kterého by si klienti mohli volit své

budoucí bydlení. Zároveň nejsou v českém prostředí využívány další z možností ubytování klientů a to skrz novou výstavbu nebo nákup nemovitostí (Pleace 2017).

V oblasti možných zlepšení realizace projektů bylo respondenty navrhováno zvýšení počtu personálu projektu, zvýšení propagace Housing first a to i v rámci výuky na vysokých školách, a sdílení zkušeností mezi projekty. Velkým tématem byl také zatím neexistující zákon upravující sociální bydlení. Zákon o podpoře v bydlení od roku 2022 připravuje Ministerstvo pro místní rozvoj za spolupráce s Ministerstvem práce a sociálních věcí a jeho schválení je předpokládáno na rok 2024 (MPSV 2022e). V rozhovoru vedoucí oddělení koncepce dostupného bydlení Vít Lesák uvedl, že roku 2024 se návrh plánuje předkládat Poslanecké Sněmovně a platil by pak od roku 2025 a reflektuje také, že přesný návrh i název zákona není ještě daný (Zabloudilová 2023).

Celkově ovšem respondenti doufali ve zdárné pokračování Housing first projektů v České republice, v tom je podporuje i to, že na výzvu č. 108 navazuje výzva č. 007. Název výzvy č. 108 je “Podpora programu Housing First (Bydlení především)” (MPSV 2018b) zatímco název výzvy č. 007 “Podpora sociálního bydlení” (MPSV 2022d). Což vytváří prostor pro koncept Housing-led, který je Housing first podobný, ale měl by se zaměřovat na klienty s menšími potřebami a nemusí se jednat o osoby tzv. chronicky bez domova (Váně et al. 2022).

Závěr

Výzkumem jsem přispěla do poznatků o Housing first projektech v České republice. Práce tak nabízí vhled do nové metody sociální práce v českém prostředí.

Cíl práce bych pokládala za splněný. Sociální pracovníci reflektovali svou praxi v projektech Housing first a to v rámci několika témat. V rámci reflexe své praxe sociální pracovníci vyjadřovali náročnost své práce, ale zároveň svůj zájem o ní a spokojenost. Oceňována byla pestrost práce, která je i kvůli potřebě věnovat se široké paletě zakázek, kterým se klient může chtít věnovat.

Spolupráci s klienty dále respondenti rozváděli jako pro klienty výhodnou. Potvrzovali tak, že Housing first má na klienty pozitivní vliv, a velkým faktorem je nízkoprahovost projektů, která je odlišuje od běžným dostupných sociálních služeb pro osoby bez domova.

Housing first je v České republice uskutečňován projektově, což může vyvolávat nejistotu pro pracovníky a není zajištěné pokračování. Výhodou projektovosti je možnost uzpůsobení projektu na region a potřeby cílové skupiny.

Překvapivé pro mě bylo zjištění existence MPSV poradců (nejspíše nejvíce v oblasti metodické), které jsou v kontaktu s organizací či samotným projektem Housing first. Zajímavé bylo také zmínění vyššího finančního ohodnocení jedním z respondentům, což by mohl být podklad pro další zkoumání.

Při reflexi metodologie výzkumu jsem došla k tomu, že bych změnila v oslovování respondentů můj přístup k plzeňskému Housing first pod organizací Ledovec, z.s.. U toho jsem se v polovině rozhodla ho odebrat (z důvodu možného střetu zájmu kvůli mé předchozí praxi), provedla bych to už na počátku. Zároveň jsem z počátku nebyla konzistentní v zasílání Interview guide participantů, což bych změnila tak, že bych všem respondentům ho zaslala předem.

Čím více jsem se tématu věnovala a vedla rozhovory, tím více jsem narážela na oblast týkající se Housing first projektů, která nebyla explicitně respondenty adresována, ale považuji ji za podstatnou. Proto bych se ještě ráda věnovala i v závěru politickému vlivu na Housing first projekty v ČR.

Z rozhovorů vyplynulo najevo, že je výhodnější mít zajištěné městské byty, kvůli cenové dostupnosti a snížení možnosti toho, že nebude nájemní smlouva klientům prodloužena. Navíc odpadají problémy s přesvědčováním majitelů soukromých nemovitostí, aby byt do projektu zapojili. Politická podpora ovšem není zaručená, vzhledem k tomu, že dochází k pravidelným volbám. Realizátoři Housing first projektů jsou vedeni k vyvíjení snahy o získání podpory, aby se projekt uskutečnil za podpory města a bylo pro něj vhodné prostředí (zlepšování bytové situace).

Zároveň nesmíme opomenout samotný fakt, že 13 projektů bylo v ČR podpořeno výzvou v rámci Operačního programu Zaměstnanost (MPSV ČR 2021), který reaguje na nedostatek komunitních sociálních služeb, zacyklenost osob bez přístřeší v sociálních službách a celkově málo rozvíjené nové metody sociální práce v ČR. K rozšíření konceptu Housing first v ČR došlo finanční podporou Evropského sociálního fondu plus. Názory českých politiků a úředníků na sociální oblast se mohou lišit od těch, které zastává Evropská unie, což může vést ke komplikacím při zavádění Housing first projektů v České republice.

Zároveň chci připomenout přání českých obcí, aby si mohly samy zvolit jakému systému dají přednost na svém území - Housing ready (prostupné bydlení) nebo Housing first (Glumbíková et al. 2020), i pod optikou, že prostupné bydlení má přísnější režim a může být vhodnější (Mikulec a Glumbíková 2020). To jestli tomuto přání vyhovět je otázkou, každý region má jiné podmínky i v rámci velikosti bytového fondu, ale zároveň je zaveden čtyřletý volební mandát zastupitelů obcí, kdy změna v politickém nastavení může vyvolat velkou a náročnou přeměnu. Argumentů pro a proti bychom našli mnoho.

Politický vliv je myslím podstatný adresovat, jelikož sociální služby neexistují ve vzduchoprázdnu, nýbrž jsou součástí společenského systému, stejně jako jejich klienti. V sociální práci je dobře známý koncept sociálního fungování, jehož jádrem je představa člověka v interakci s prostředím a úlohou sociální práce je tak vyrovnávání očekávání obou stran (Matoušek et al. 2013). Když mluvíme o (sociálním) prostředí, tak není jasně určeno co je jeho součástí. Já si dovoluji předpokládat, že do onoho prostředí patří i sociální politika a její rozhodnutí.

Závěrem doufám v to, že tato práce nabídla čtenářům vhled do Housing first projektů skrz optiku sociálních pracovníků a bude moci sloužit jako inspirace ať už do praxe, či na poli výzkumů.

Seznam použité literatury a pramenů

BULLEN, Jane a Eileen BALDRY, 2019. 'I waited 12 months': how does a lack of access to housing undermine Housing First? *International Journal of Housing Policy* [online]. 19(1), 120–130. ISSN 1949-1247, 1949-1255. Dostupné z: doi:10.1080/19491247.2018.1521187

CENTROM Z. S., 2020. Housing First CENTROM z. s. *Sociální bydlení MPSV* [online]. [vid. 2022-12-29]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/o-projektu/projekty-obci-a-interaktivni-mapa>

CIESLAR, Jan, 2022. Inflaci výrazně zrychlily zejména ceny energií. *Český statistický úřad* [online] [vid. 2023-04-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/inflaci-vyrazne-zrychlily-zejmena-ceny-energi>

DOČEKAL, Vít a Pavel KLIMENT, 2016. *Pohled na bezdomovectví v České republice*. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

FEANTSA, 2017. *ETHOS – Evropská typologie bezdomovství a vyloučení z bydlení v prostředí ČR* [online]. 2017. B.m.: FEANTSA. [vid. 2022-06-20]. Dostupné z: https://www.feantsa.org/download/cz___8621229557703714801.pdf

GLUMBÍKOVÁ, Kateřina, Marie ŠPILÁČKOVÁ, Lenka CALETKOVÁ, Ivana KOWALIKOVÁ, Zuzana STANKOVÁ, Kristina WILAMOVÁ a Veronika ZEGZULKOVÁ, 2020. *Výzkumná zpráva B: Vyhodnocení podpory systémového projektu MPSV a formulace doporučení pro MPSV, případně jiné státní orgány pro další poskytování podpory prostřednictvím systémových projektů* [online]. 2020. B.m.: Ostravská univerzita. [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Evaluace+%E2%80%93+V%C3%BDzku+mn%C3%A1+zpr%C3%A1va+B+%E2%80%93+vyhodnocen%C3%AD+podpory+syst%C3%A9mov%C3%A9ho+projektu+MPSV+a+formulace+doporu%C4%8Den%C3%AD+pro+MPSV%2C+p%C5%99%C3%ADpadn%C4%9B+jin%C3%A9+st%C3%A1tn%C3%AD+org%C3%A1ny+pro+dal%C5%A1%C3%AD+poskytov%C3%A1n%C3%AD+podpory+prost%C5%99ednictv%C3%ADm+syst%C3%A9mov%C3%BDch+projekt%C5%AF+%28MPSV%2COU.pdf/b3722faf-eae3-9daf-2664-ebed25ba29e7>

HENDL, Jan, 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace* [online]. 1. Praha: Portál [vid. 2023-03-15]. ISBN 80-7367-040-2. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/882806/mod_resource/content/1/06%20Hendl%2C%20J.%20-%20Kvalitativn%C3%AD%20v%C3%BDzkum%3B%2024-63.pdf

CHRASTINA, Jan, 2019. *Případová studie - metoda kvalitativní výzkumné strategie a designování výzkumu* [online]. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [vid. 2023-04-06]. ISBN 978-80-244-5373-6. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=mpksEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=>

p%C5%99%C3%ADpadov%C3%A1+studie+metodologie&ots=5bs0QUT8eF&sig=jg0BtTzR6dhO8AgHb4zbGFmTMpM&redir_esc=y#v=onepage&q=p%C5%99%C3%ADpadov%C3%A1%20studie%20metodologie&f=false

KLUSÁČEK, Jan, Milan GREINER, Vít LESÁK a Ivana KOWALIKOVÁ, 2021. *Bydlení jako problém Zpráva o vyloučení z bydlení 2021* [online]. 2021. B.m.: Iniciativa Za bydlení. [vid. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2021/08/Bydleni-jako-problem-2021.pdf>

KOHUT, Chris a Matt PATTERSON, 2022. Being homeless at the “End” of homelessness navigating the symbolic and social boundaries of housing first. *Canadian Review of Sociology/Revue canadienne de sociologie* [online]. 59(1), 59–75. ISSN 1755-6171, 1755-618X. Dostupné z: doi:10.1111/cars.12369

LEBEDA, Tomáš, Helena KUBÁTOVÁ, Pavel ŠARADÍN a Kateřina HOJGROVÁ, 2021. *Bez střechy nad hlavou*. 1. Praha: Togga.

MATOUŠEK, Oldřich, Alois KŘIŠŤAN, Libor MUSIL a Martin SMUTEK, 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0366-7.

MENTAL HEALTH COMMISSION OF CANADA a THE HOMELESSHUB, 2014. *Canadian Housing first toolkit* [online]. 2014. B.m.: Mental Health Commission of Canada. [vid. 2023-01-05]. Dostupné z: http://socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/HF/CanadianHousingFirstToolkit_2014.pdf

MIKULEC, Marek a Kateřina GLUMBÍKOVÁ, 2020. *Výzkumná zpráva C: Vyhodnocení dopadů, procesů a limitů místních systémů sociálního bydlení v obcích spolupracujících s MPSV i ve srovnávacím vzorku obcí a jejich následná komparace* [online]. 2020. B.m.: Ostravská univerzita. [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Evaluace+%E2%80%93+V%C3%BDzku+mn%C3%A1+zpr%C3%A1va+C+%E2%80%93+vyhodnocen%C3%AD+dopad%C5%AF%2C+proces%C5%AF+a+limit%C5%AF+m%C3%ADstn%C3%ADch+syst%C3%A9m%C5%AF+soci%C3%A1ln%C3%ADho+bydlen%C3%AD+v+obc%C3%ADch+spolupracuj%C3%ADc%C3%ADch+s+MPSV+i+ve+srovn%C3%A1vac%C3%ADm+vzorku+obc%C3%AD+a+jejich+n%C3%A1sledn%C3%A1+komparace+%28MPSV%2C+OU%29.pdf/af9c491f-e3b2-141f-dd5c-f8177db40bd9>

MPSV, 2018a. *Příloha č. 1 - Principy a základní vodítka pro aplikaci přístupu Housing First v České republice* [online]. 2018. B.m.: Ministerstvo práce a sociálních věcí - odbor realizace programů ESF – sociální začleňování. [vid. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/documents/21802/9815837/P%C5%99%C3%ADloha+%C4%8D.+1+Principy+a+z%C3%A1kladn%C3%AD+vod%C3%ADtka+HF.pdf/00284c1c-453c-4b3f-9866-4a2e1d9900ac?t=1543433509694>

MPSV, 2018b. *Výzva k předkládání žádostí o podporu* [online]. 2018. B.m.: Ministerstvo práce a sociálních věcí, odbor realizace programů ESF. [vid. 2022-06-20]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/documents/21802/9815837/V%C3%BDzva_108_OPZ.pdf/66941f6d-f455-460a-a6ea-323c71fcf024?t=1543433536086

MPSV, 2019. *Úvod do Housing First* [online]. 2019. B.m.: MPSV. [vid. 2023-01-05]. Dostupné z: http://socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/HF/vod_do_Housing_First_MPSV_2019.pdf

MPSV, 2021. *Zpráva o plnění Koncepce sociálního bydlení České republiky 2015-2025 za rok 2020* [online]. 2021. B.m.: MPSV. [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/3c_Zpr%C3%A1va_o_pln%C4%9Bn%C3%AD_Koncepce_o_socialnim_bydlen%C3%AD_%C4%8CR_2020.pdf/3cd088f8-fb41-c70a-fa5e-2f3125941dd3

MPSV, 2022a. Interaktivní mapa projektů. *Sociální bydlení* [online] [vid. 2022-10-12]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/o-projektu/projekty-obci-a-interaktivni-mapa>

MPSV, 2022b. *Jihlava: testování konceptu Housing first (případová studie)* [online]. 2022. B.m.: MPSV. [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/documents/21802/17941389/PS+HF+Jihlava.pdf/9dec4dd3-c0c4-460f-ac4b-bb4226937738?t=1646641808860>

MPSV, 2022c. *Romodrom: Housing first v moravskoslezském kraji* [online]. 2022. B.m.: MPSV. [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: http://www.socialnibydeni.mpsv.cz/images/soubory/HF/Pripadovky_HF22/PS_HF_Romodrom_nov.pdf

MPSV, 2022d. *Výzva k předkládání žádostí o podporu: Podpora sociálního bydlení* [online]. 2022. B.m.: MPSV. [vid. 2023-04-07]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/documents/21802/18431469/V%C3%BDzva_007_OPZ%2B.pdf/08f6bb69-e2c8-479d-b9ad-b4f4e60d80f4

MPSV, 2022e. Zákon o sociálním bydlení. *Sociální bydlení* [online] [vid. 2023-04-07]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-o-sb/zakon-o-sb>

MPSV ČR, 2021. *Operační program Zaměstnanost plus 2021-2027* [online]. 2021. B.m.: MPSV ČR. [vid. 2023-04-25]. Dostupné z: <https://www.esfcr.cz/documents/21802/18372496/Opera%C4%8Dn%C3%AD+program+Zam%C4%9Bstnanost+plus/18b06e76-40f6-4f70-a00a-44759c376ae8>

MPSV ČR, 2022. *Výzva k předkládání žádostí o podporu - Podpora sociálního bydlení* [online]. 2022. B.m.: MPSV ČR. [vid. 2023-01-31]. Dostupné z: https://www.esfcr.cz/documents/21802/18431469/V%C3%BDzva_007_OPZ%2B.pdf/08f6bb69-e2c8-479d-b9ad-b4f4e60d80f4

NEŠPOROVÁ, Olga a Petr HOLPUCH, 2020. *Populace osob bez domova v České republice* [online]. 2020. B.m.: VÚPSV, v. v. i. Praha. [vid. 2022-12-04]. Dostupné z: https://katalog.vupsv.cz/Fulltext/vz_478.pdf

NEŠPOROVÁ, Olga, Petr HOLPUCH, Kristýna JANUROVÁ a Věra KUCHAROVÁ, 2019. *Sčítání osob bez domova v České republice 2019* [online]. 2019. B.m.: VÚPSV, v. v. i. Praha. [vid. 2022-06-20]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/download/scitani-osob-bez-domova-v-ceske-republice-2019-kategorie-bez-strechy-a-vybrane-kategorie-bez-bytu-podle-typologie-ethos/?wpdmdl=14259&refresh=62486e370be1f1648913975>

O' SHAUGHNESSY, Branagh, Rachel M. MANNING, Ronni Michelle GREENWOOD, Maria VARGAS-MONIZ, Sandrine LOUBIÈRE, Freek SPINNEWIJN, Marta GABOARDI, Judith R. WOLF, Anna BOKSZCZANIN, Roberto BERNAD, Mats BLID, Jose ORNELAS, a THE HOME-EU CONSORTIUM STUDY GROUP, 2021. Home as a Base for a Well-Lived Life: Comparing the Capabilities of Homeless Service Users in Housing First and the Staircase of Transition in Europe. *Housing, Theory and Society* [online]. 38(3), 343–364. ISSN 1403-6096, 1651-2278. Dostupné z: doi:10.1080/14036096.2020.1762725

PADGETT, Deborah, Benjamin F. HENWOOD a Sam J. TSEMBERIS, 2015. *Housing first: ending homelessness, transforming systems, and changing lives*. New York: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-045580-4.

PLATFORMA PRO SOCIÁLNÍ BYDLENÍ, Z.S., 2023. *Historie a současnost: Jak se Housing first šíří Českou republikou* [online] [vid. 2023-04-06]. Dostupné z: <https://hf.socialnibydeni.org/housing-first/historie-a-soucasnost>

PLEACE, Nicholas, 2011. The Ambiguities, Limits and Risks of Housing First from a European Perspective. *European Journal of Homelessness*. 5(2), 113–127.

PLEACE, Nicholas, 2017. *Evropská příručka Bydlení především* [online]. 2017. B.m.: Úřad vlády ČR – Sekce pro lidská práva Agentura (Odbor) pro sociální začleňován. [vid. 2022-04-01]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/hfguide_cz_171006_orez.pdf

PLEACE, Nicholas a Joanne BRETHERTON, 2013. The Case for Housing First in the European Union: A Critical Evaluation of Concerns about Effectiveness. *European Journal of Homelessness*. 7(2), 21–41.

REVELLI, Matilde a Angeliki PAIDAKAKI, 2022. Networking and housing advocacy in the homelessness sector: a path towards social sustainability? A study of the Housing First Europe Hub, *European Journal of Homelessness*. *European Journal of Homelessness*. **16**(2), 65–87.

RIPKA, Štěpán, Volker BUSCH–GEERTSEMA, Jan SNOPEK a Kathrine GALE, 2016. *Ukončování bytové nouze rodin a jednotlivců. Východiska, zahraniční praxe, doporučení a strategie*. [online]. 2016. B.m.: Platforma pro sociální bydlení. [vid. 2022-12-30]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/psb_2016_ukoncovani_bezdomovectvi_v_ceskych_mestech.pdf

RIPKA, Štěpán, Eliška ČERNÁ a Petr KUBALA, 2018. *Závěrečná evaluační zpráva / Analýza cílového stavu. Dopady bydlení po 12 měsících od nastěhování. „Pilotní testování rychlého zabydlení rodin s dětmi (Rapid Re-Housing)“* [online]. 2018. B.m.: Ostravská univerzita. [vid. 2022-04-20]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/12/RRH_Zaverecna-evaluacni-zprava_web.pdf

STADLER, Sophie L. a Damian COLLINS, 2021. Assessing Housing First programs from a right to housing perspective. *Housing Studies* [online]. 1–21. ISSN 0267-3037, 1466-1810. Dostupné z: doi:10.1080/02673037.2021.1982873

TOUŠEK, Laco, 2012. Vybrané aspekty metodologie aplikované antropologie. In: *Vybrané kapitoly z aplikované sociální antropologie* [online]. 1. Plzeň: Západočeská univerzita, s. 25–108 [vid. 2023-04-07]. ISBN 978-80-261-0122-2. Dostupné z: https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/16844/1/hirt-a-kol_2012_vybrane-kapitoly-z-aplikovane-socialni-antropologie.pdf

TSEMBERIS, Sam J., 2020. *Housing first: model Pathways ukončení bezdomovectví u osob trpících duševními poruchami a poruchami plynoucími z užívání psychoaktivních látek*. 1. Praha: Platforma pro sociální bydlení. ISBN 978-80-270-7863-9.

VÁGNEROVÁ, Marie, Jakub MAREK a Ladislav CSÉMY, 2018. *Bezdomovectví ve středním věku. Příčiny, souvislosti a perspektivy*. 1. Praha: Nakladatelství Karolinum.

VÁNĚ, Jan, 2020. Merit versus Necessity: Housing First and its Forms in Practice. *European Journal of Homelessness*. **14**(1), 55–78.

VÁNĚ, Jan, Nikol KUBÁTOVÁ, Jakub VÁCLAVŮ a Petr VAŠÁT, 2022. Strategie řešení | Bezdomovectví. *Doprovodný web k veřejné vernisáži Bezdomovectví. Co vidíme? Co chceme vidět?* [online] [vid. 2023-04-07]. Dostupné z: <https://www.bezdomovectvi.cz/progres/strategie-reseni/>

VAŠÁT, Petr, 2021. *Na jedné lodi. Globalizace a bezdomovectví v českém městě*. 1. Praha: Nakladatelství Academia.

VOLKER BUSCH-GEERTSEMA, 2013. *Housing First Europe Final Report* [online]. 2013. B.m.: GISS Bremen. [vid. 2022-12-29]. Dostupné
z: <http://www.habitat.hu/files/FinalReportHousingFirstEurope.pdf>

WOODHALL-MELNIK, Julia R. a James R. DUNN, 2016. A systematic review of outcomes associated with participation in Housing First programs. *Housing Studies* [online]. 31(3), 287–304. ISSN 0267-3037, 1466-1810. Dostupné
z: [doi:10.1080/02673037.2015.1080816](https://doi.org/10.1080/02673037.2015.1080816)

Y-FOUNDATION, 2017. *A Home of Your Own, housing first and ending homelessness in Finland* [online]. 2017. B.m.: Y-Foundation. [vid. 2023-01-05]. Dostupné
z: https://ysaatio.fi/assets/files/2018/01/A_Home_of_Your_Own_lowres_spreads.pdf

ZABLOUDILOVÁ, Tárna, 2023. V ČR vzniká zákon o bydlení. Do patnácti let můžeme zmenšit bytovou nouzi o polovinu, tvrdí úředníci. *A2larm* [online]. [vid. 2023-04-07]. Dostupné
z: <https://a2larm.cz/2023/02/v-cr-vznika-zakon-o-bydleni-do-patnacti-let-muzeme-zmensit-bytovou-nouzi-o-polovinu-tvr-di-urednici/>

Resumé

My bachelor thesis focuses on the concept of Housing First, a social work method used in projects created in the Czech Republic to help people experiencing homelessness or housing insecurity. Housing First responds to the phenomenon of homelessness and implements low-threshold assistance through its principles. Housing first concept was developed in New York in the 1990s by Sam Tsemberis and it began to spread in Europe after the beginning of the 21st century. Finland, for example, has included it among the basic strategies in the fight against homelessness. Since the first implementation of Housing First in the Czech Republic, less than 10 years have passed, and it is for now insufficiently scientifically researched, and the Housing First concept is not well known in society.

The aim of the research was to find out how social workers reflect on their practice in Housing First projects in the Czech Republic. This was done through qualitative research, consisting of seven semi-structured interviews. Social workers reflected on the advantages and disadvantages of Housing First projects from their own perspective, as well as that of clients and in broader contexts. They also discussed their collaboration with clients and the positive and negative effects on Housing First projects in the Czech Republic. In the analysis, I connect theoretical knowledge with research results and open the topic of political influence in connection with Housing First projects in the Czech Republic.

Přílohy

Příloha č. 1 - Osnova polostrukturovaného rozhovoru

- Nahrávání + anonymizace
- Informovaný souhlas o nahrávání a zpracování dat
- Lze informovat o průběhu a výsledku výzkumu

Základní otázky

- Jak dlouho pracujete v projektu Housing first a na jaké pozici?
- Popište prosím co děláte v HF, jaká je náplň vaší práce?
- Jak se vás dotýká téma Housing first na osobní úrovni?
- Jaké jste měl/a očekávání od projektu před nástupem?
  - Byla tato očekávání naplněna?

Výhody a nevýhody práce v HF

- Na jaké problémy narazíte ve své práci?
- Jakým výzvám čelíte v Housing first projektu?
- Jak byste popsal/a výhody a nevýhody projektů Housing first?
  - Jaké výhody a nevýhody jsou pro klienty?
  - Jaké výhody a nevýhody jsou pro vás jakožto zaměstnanec?
  - Jaké jsou výhody a nevýhody pro společnost?
- Co ovlivňuje vaši praxi v projektu? (negativně i pozitivně)
  - Narazíte v praxi na nějaké překážky?
  - Co vám v praxi pomáhá?
  - Jsou nějaké vnější vlivy, které působí na vaši praxi?
- Co chybí podle vás projektu Housing first dle vašich zkušeností?
  - Čím by se dal Housing first vylepšit?
  - Jsou nějaké mezery (skutečnosti), které zabraňují plynulému chodu HF?

Reflexe

- Jsou některé vlastnosti nebo schopnosti, které jste rozvinul/a v průběhu své praxe v Housing first?
- Co oceňujete na práci v projektu Housing first?
  - Co vám zpříjemňuje práci v HF?
- Jak reflektujete svou praxi v rámci spolupráce s kolegy?
  - Jak se spojuje vaše práce a práce kolegů?

- Vyhovuje vám práce s kolegy?
- Jak reflektujete svou praxi v rámci práce s klienty?
  - V čem je praxe s klienty jiná oproti jiným službám, ze kterých máte zkušenost?
  - Je pro vás praxe s klienty příjemná?
- Jak jste spokojen/a se svou prací v projektu?
- Máte nějaké představy o tom, jak by se vaše práce dala zlepšit?
  - Dokázal/a byste mi říct, nějaké konkrétní kroky, které by vaší praxi zlepšily?

Potenciál (budoucnost) projektů Housing first

- Jak byste celkově reflektoval/a projekty Housing First v České republice?
- Jaká je podle vás budoucnost Housing first v České republice?
- Kdybyste měl/a tu možnost, co byste změnil/a na současném vývoji projektů Housing first v ČR?

Příloha č. 2 - Informovaný souhlas s účastí na výzkumu

Informace poskytnuté účastníkem / účastnicí ve výzkumu, budou zpracovány pro výsledky bakalářské práce s hlavní výzkumnou otázkou - "Jak sociální pracovníci / pracovnice reflektují svou praxi, její možnosti a limity v Housing first programech v České republice?".

Důležité informace k výzkumu:

- Výzkum je zcela anonymní
- Poskytnuté informace budou kódovány a nebude možná zpětná identifikace účastníků / účastnic
- Informace jsou získávány prostřednictvím rozhovoru
- Účastník / účastnice i výzkumnice mají právo rozhovor ukončit kdykoliv v jeho průběhu
- Rozhovory jsou výzkumníci zaznamenávány pomocí diktafonu, či jiné formy nahrávání hlasu
- Informace slouží pouze účelům tohoto výzkumu a nebudou poskytovány žádné třetí osobě
- Z účasti na výzkumu nevyplývá žádný nárok na odměnu
- Ochrana účastníků je v souladu se zákonem č. 110/2019 Sb. o zpracování osobních údajů
- Informovaný souhlas slouží jako doklad pro případné prokázání dobrovolné účasti ve výzkumu

Výzkumnice (studentka)

Petra Benediktová
Katedra sociologie ZČU
Obor Sociální práce
email: pbenediktovap@gmail.com
telefon: 722 005 722

Podpis:

Účastník / účastnice

Jméno a příjmení:

Podpis:

V ..... dne .....